

Janneke van Deelen
Lynn Vastenholt
16 juni 2014

Sportieve, leefbare wijken

Aanbevelingen omtrent meetinstrument leefbaarheid in Arnhemse achterstandswijken.

Auteur	Lynn Vastenholt & Janneke van Deelen
Opdrachtgever	Stichting Wijkclubs Arnhem
Studentnummers	479898 - 464389
Afstudeerbegeleider	Rianne den Heijer
Tweede lezer	Karin Orbon
Stagebegeleider	Menno Schermer
Datum	16 juni 2014
Klas	VH01-semester 2

Voorwoord

Voor u ligt onze scriptie, het resultaat van het vijf maanden durende onderzoek dat wij voor Stichting Wijkclubs Arnhem hebben gedaan. De scriptie biedt een inzicht in de veel omvattende en moeilijk te grijpen term 'leefbaarheid'. Aan de hand van dit onderzoek hebben wij aanbevelingen gedaan rondom het meten van de term leefbaarheid. Een erg pittige- en vooral interessante klus is gebleken!

Na vier jaar met veel plezier te hebben gestudeerd aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) is deze scriptie de kroon op onze studententijd. Mede door de leuke en leerzame stage tijd bij Sportbedrijf Arnhem en Stichting Wijkclubs Arnhem zijn we klaargestoomd voor het werkveld als sport- en bewegingsagogen.

Graag willen we onze stagebegeleider binnen de stichting, Menno Schermer, bedanken voor de leuke stagetijd vol uitdagingen en leermomenten. Dank voor het vertrouwen dat wij in de afgelopen twee jaar hebben gekregen.

Tevens willen wij onze begeleidster vanuit de HAN, Rianne den Heijer, bedanken voor alle steun, de toereikende feedback en het overdragen van kennis op het gebied van onderzoek.

Samenvatting

Aanleiding

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft onderzoek gedaan naar de leefbaarheid in achterstandswijken. Hieruit blijkt dat de leefbaarheid in achterstandswijken op verschillende aspecten achterblijft ten opzichte van andere wijken in Nederland. In de gemeente Arnhem wordt er eveneens gewerkt aan deze problematiek. Het inzetten van interventies moet zorgen voor verbetering van de leefbaarheid binnen deze achterstandswijken. Eén van deze interventies is de Wijkclub, aangestuurd vanuit Stichting Wijkclubs Arnhem. Met vier Wijkclubs in de achterstandswijken van Arnhem wordt er hard aan de weg getimmerd naar leefbare, sportieve wijken.

Echter zijn de daadwerkelijke effecten van de Wijkclubs niet duidelijk. De stichting wil door middel van een effectmeting verantwoording kunnen afleggen aan samenwerkingspartners, bij financieringsaanvragen en bij beleidsterreinen binnen de Gemeente.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is het doen van aanbevelingen omtrent een meetinstrument voor Stichting Wijkclubs Arnhem waarmee het effect van de Wijkclub op de leefbaarheid in de wijk inzichtelijk kan worden gemaakt. Dit wordt gedaan door theoretisch onderzoek naar de factoren van leefbaarheid, om vervolgens inzicht te krijgen in het praktisch meten van dit begrip. Dit door ervaringen en meningen van ervaringsdeskundigen en professionals te inventariseren omtrent het meten van leefbaarheid.

Theoretisch kader

Om een valide en betrouwbaar meetinstrument te kunnen ontwikkelen is het van belang dat de term leefbaarheid wordt gedefinieerd. Er is voor gekozen om leefbaarheid onder te verdelen in de factoren veiligheid, fysieke woonomgeving en sociale cohesie (VROM, 2012). Deze drie factoren worden ook in het onderzoek van Hart (2002) en in andere rapporten en onderzoeken direct en indirect beaamd. Buiten deze drie factoren wordt ook onderscheid gemaakt in ervaren- en veronderstelde leefbaarheid (Wouw, 2009). Ervaren leefbaarheid is subjectief en gaat over de mening van de wijkbewoners. Veronderstelde leefbaarheid is objectief en geeft inzicht in de sociale infrastructuur.

Conclusie

Uit de interviews blijkt dat het lastig is om een causaal verband te leggen tussen de leefbaarheid in achterstandswijken en de invloed van de Wijkclubs hierop. Dit komt omdat vaak sprake is van veel externe variabelen. Daarbij komt dat leefbaarheid een groot en lastig begrip is om te onderzoeken. Omdat nauwelijks een causaal verband te leggen is tussen de effecten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk, is gekozen om de focus te leggen op het meten van de leefbaarheid in de wijk. Geconcludeerd kan worden dat de veronderstelde leefbaarheid vergeleken moet worden met de ervaren leefbaarheid. Door verschillende wijken met elkaar te vergelijken kan gekeken worden naar de ontwikkelingen in de wijk.

Aanbevelingen

Uit de resultaten zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd die meegenomen kunnen worden tijdens de ontwikkeling van een meetinstrument dat de leefbaarheid in achterstandswijken kan meten.

1. Aanbevolen wordt om de feitelijke gegevens van een wijk te vergelijken met de ervaringen en meningen van wijkbewoners.

2. Aanbevolen wordt om gebruik te maken van bestaande onderzoeken en gegevens. De gemeente Arnhem en de GGD doen al jaren onderzoek naar zowel de veronderstelde- als de ervaren gegevens in Arnhemse wijken. Deze gegevens kunnen verzameld worden vanuit de digitale database Quickstep, van gemeente Arnhem, of opgevraagd worden bij de GGD. Deze databases bieden inzicht in gegevens op gebied van bevolking, inkomen, veiligheid, onderwijs, gezondheid en voorzieningen in de wijk. Binnen deze databases zijn zowel subjectieve- als objectieve gegevens te vinden.

3. Aanbevolen wordt om de bestaande gegevens over de drie factoren veiligheid, fysieke omgeving en sociale cohesie in de wijk te verzamelen voor het meetinstrument dat leefbaarheid kan meten. Deze moeten hierna vergeleken worden met de landelijke cijfers.

4. Aanbevolen wordt om een groep samen te stellen met belangrijke stakeholders, wijkbewoners en professionals. Deze groep personen zal tijdens een bijeenkomst de gevonden resultaten toetsen door middel van het 'Mijn Wijk bord'.

Een suggestie voor vervolgonderzoek is om verder uit te diepen hoe de verschillende factoren van leefbaarheid werkelijk bijdragen aan de leefbaarheid in de wijk. Zodra dit bekend is, is het mogelijk om binnen de Wijkclub te bekijken wat mogelijk is om die factoren te kunnen stimuleren. Daarnaast is een suggestie voor vervolg onderzoek om de verbinding tussen leefbaarheid en sport en bewegen verder uit te diepen.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding	blz. 7
1.2 Doelstelling	blz. 7
1.3 Vraagstelling	blz.8
1.3.1 Theoretische vraagstelling	blz.8
1.3.2 Empirische vraagstelling	blz.8
1.3.3 Analytische vraagstelling	blz.8
1.4 Onderzoeksmodel	blz.8
1.5 Relevantie voor het werkveld	blz.8
1.6 Leeswijzer	blz.9

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

2.1 Theorie omtrent leefbaarheid	blz.10
2.1.1 Sociale cohesie	blz.11
2.1.2 Veiligheid	blz.12
2.1.3 Fysieke woonomgeving	blz.13
2.1.4 Verbinding tussen drie factoren	blz.13
2.1.5 Ervaren en veronderstelde leefbaarheid	blz.14
2.2. Conclusie	blz.14

Hoofdstuk 3: Methode

3.1 Kwalitatief onderzoek	blz.16
3.2 Onderzoeksgroep	blz.16
3.3 Meetinstrument	blz.16
3.4 Procedure	blz.16
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid	blz.17
3.6 Onderzoekstype	blz.17
3.7 Dataverwerkingsmethode	blz.17

Hoofdstuk 4: Resultaten

4.1 Onderzoeksgroep	blz.19
4.2 Resultaten leefbaarheid	blz.19
4.3 Resultaten factoren leefbaarheid	blz.20
4.4 Resultaten het meten van leefbaarheid	blz.21

Hoofdstuk 5: Conclusie

5.1 'Wat zijn de verschillen/overeenkomsten tussen de betekenissen van de verschillende professionals?'	blz.24
5.2 'Hoe kan Stichting Wijkclubs Arnhem de effecten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de verschillende wijken monitoren?'	blz.25

Hoofdstuk 6: Discussie

6.1 Theoretische relevantie	blz.26
6.2 Beperkingen van het onderzoek	blz.27
6.3 Suggesties voor vervolgonderzoek	blz.27
6.4 Praktische relevantie	blz.27

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

7.1 Ervaren leefbaarheid vs. veronderstelde leefbaarheid	blz.29
7.2 Groep wijkbewoners, stakeholders, sleutelfiguren	blz.29
7.3 Verband leefbaarheid en sport en bewegen	blz.31

Hoofdstuk 8: Literatuurlijst

Hoofdstuk 9: Bijlage

9.1 Bijlage 1: Interview leidraad	blz.34
9.2 Bijlage 2: Uitwerking interviews	blz.36
9.3 Bijlage 3: Taakverdeling	blz.42

Uit een onderzoeksrapport van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) blijkt dat de leefbaarheid in achterstandswijken op verschillende aspecten achterblijft ten opzichte van andere wijken in de rest van Nederland. Achterstanden doen zich voornamelijk voor op de gebieden wonen, werken, leren, integratie, veiligheid en gezondheid (Verweij, 2008). De overkoepelende term die vaak gebruikt wordt voor het aanduiden van de mate van problematiek is de term 'leefbaarheid'.

1.1 Aanleiding

Op gemeentelijk niveau wordt gewerkt aan het verbeteren van de leefbaarheid in verschillende achterstandswijken. Gemeente Arnhem kent vijf achterstandswijken: Presikhaaf, 't Arnhemse Broek, Klarendal, Geitenkamp en Malburgen/Immerloo. Het inzetten van interventies moet zorgen voor verbetering van de leefbaarheid binnen deze achterstandswijken. Hierbij is intensieve samenwerking tussen verschillende betrokkenen: wijkbewoners, sportverenigingen, welzijnsorganisaties, woningbouwcoöperaties en gemeenten, van belang (VROM, 2007).

Stichting Wijkclubs Arnhem wil met de interventie 'Wijkclubs' de leefbaarheid in vier achterstandswijken verbeteren. Een Wijkclub biedt een dagelijks aanbod van activiteiten voor alle leeftijden. Het aanbod bestaat voor een belangrijk deel uit sport- en beweegactiviteiten. Verder worden ook andere activiteiten aangeboden zoals huiswerk- en loopbaanbegeleiding en kookworkshops. De activiteiten worden aangeboden op een centrale plek in de wijk en deelnemers worden begeleid door zowel vrijwilligers als professionals. Wijkbewoners kunnen voor zes euro per maand lid worden van de Wijkclub in hun wijk en zo onbeperkt deelnemen aan alle activiteiten (Wijkclub Immerloo, 2014).

De stichting maakt momenteel een grote ontwikkeling door. Binnen een paar maanden tijd is de stichting uitgebreid van twee naar vier Wijkclubs, aan een vijfde Wijkclub wordt al gedacht. Door de gehonoreerde subsidieaanvragen in 2013 zijn ook op financieel gebied mogelijkheden ontstaan om de stichting te laten groeien in zijn maatschappelijke functie in de vier wijken. Mede door deze financiële ondersteuning wil de stichting kwaliteit en een stabiele organisatie bieden aan de wijkbewoners, de samenwerkingspartners en medewerkers.

De stichting loopt echter tegen het feit aan dat de effecten van de Wijkclubs niet duidelijk zijn. De stichting wil door middel van een effectmeting verantwoording kunnen afleggen aan samenwerkingspartners, bij financieringsaanvragen en bij beleidsterreinen binnen Gemeente Arnhem. De stichting neemt aan dat de Wijkclubs een positieve invloed hebben op de leefbaarheid in de verschillende wijken, maar dit is niet bewezen.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is het doen van aanbevelingen omtrent een meetinstrument voor Stichting Wijkclubs Arnhem waarmee het effect van de Wijkclub op de leefbaarheid in de wijk inzichtelijk kan worden gemaakt. Dit wordt gedaan door theoretisch onderzoek te doen naar de factoren van leefbaarheid, om vervolgens inzicht te krijgen in het praktisch meten van dit begrip. Dit door de betekenissen van ervaringsdeskundigen en professionals te inventariseren omtrent het meten van leefbaarheid.

1.3 Vraagstelling

Vanuit de aanleiding en de doelstelling van dit onderzoek kunnen de volgende vraagstellingen geformuleerd worden. Deze vraagstellingen worden na afloop van het onderzoek in hoofdstuk 5 beantwoordt.

Hoofd vraagstelling:

- 'Wat is vanuit de theorie bekend over de term leefbaarheid en hoe kan deze term in de praktijk gemeten worden?'

Theoretische vraagstelling:

- 'Wat is vanuit de theorie bekend over leefbaarheid?'
- 'Uit welke factoren bestaat leefbaarheid volgens de theorie?'

Empirische vraagstelling:

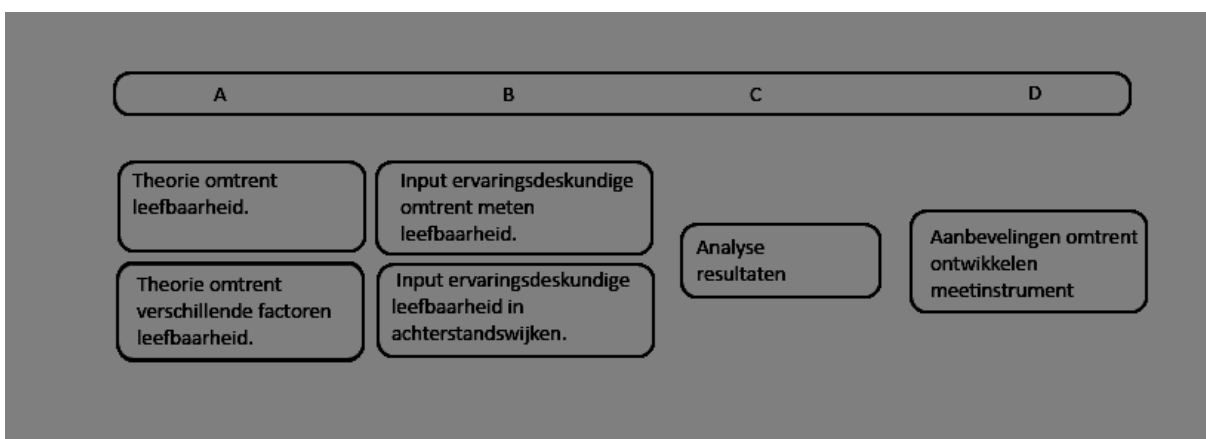
- 'Wat zijn de betekenissen die professionals geven aan de term leefbaarheid en wat is de beste manier om de factoren van leefbaarheid in achterstandswijken te meten?'

Analytische vraagstelling:

- 'Wat zijn de verschillen/overeenkomsten tussen de betekenissen van de verschillende professionals?'
- 'Hoe kan Stichting Wijkclubs Arnhem de effecten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de verschillende wijken monitoren?'

1.4 Onderzoeksmodel

Voordat het uiteindelijke meetinstrument tot stand kan komen, moet eerst in de theorie gezocht worden naar informatie over de term leefbaarheid en uit welke factoren deze term bestaat (A). Vanuit dit theoretisch kader wordt contact gelegd met professionals die ervaring hebben op het gebied van leefbaarheid en het meten hiervan (B). De gevonden theorie en de interviews worden geanalyseerd door deze met elkaar te vergelijken (C), waardoor aanbevelingen omtrent het maken van een meetinstrument tot stand komen (D).



Figuur 1.1. Onderzoeksmodel scriptie; sportieve leefbare wijken.

1.5 Relevantie voor het werkveld

De vraag naar een meetinstrument bij de stichting is groot. Dit om aan te kunnen tonen wat de effecten zijn van de Wijkclubs in de achterstandswijken in Arnhem. Met deze effectmeting kan verantwoording afgelegd worden aan gemeenten, samenwerkingspartners en bij financieringsaanvragen. Verder wil de stichting met deze effectmeting op verschillende beleidsterreinen (gezondheid, integratie en veiligheid) binnen Gemeente Arnhem de meerwaarde

van de Wijkclub kunnen aantonen. De koppeling tussen de Wijkclubs en beleidsterreinen moet aangetoond worden om zo problematiek op gemeentelijk niveau aan te pakken. Tevens wordt inzichtelijk waar kansen en verbeterpunten liggen voor de stichting. Zo blijven de Wijkclubs zich ontwikkelen en dragen zij bij aan de verbetering van leefbaarheid in de Arnhemse achterstandswijken.

Dit onderzoek is voor een sport- en bewegingsagoog relevant omdat gedurende de opleiding veel aandacht wordt besteed aan het begeleiden van speciale doelgroepen in sport- en bewegingsetting. Wanneer effecten van sport en bewegen op de leefbaarheid in achterstandswijken inzichtelijk gemaakt kunnen worden kan er beter ingespeeld worden op de behoefte van de wijkbewoners. Het aantonen van het effect van sport en bewegen op leefbaarheid kan ook mogelijkheid bieden voor nieuwe interventies. Hier heeft een sport- en bewegingsagoog baat bij, omdat sport- en beweeginventies effectiever toegepast kunnen worden op deze speciale doelgroep, bewoners van achterstandswijken. Daarnaast gebruikt een SBE'er sport als middel om andere problemen aan te pakken. Zo kan in dit kader gedacht worden aan sport als middel gebruiken om te werken aan integratie van wijkbewoners, het verbeteren van de gezondheid van wijkbewoners en biedt het de mogelijkheid tot onderlinge contacten binnen de wijk. In brede zin kan de SBE'er bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid in een wijk.

1.6 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk presenteert het theoretisch kader. Hier wordt de term leefbaarheid onderzocht en worden de belangrijkste factoren van leefbaarheid toegelicht. Afsluitend in dit hoofdstuk staat een operationaliseringsschema met de conclusies van het theoretisch kader.

In hoofdstuk drie staat de methode centraal. Hier wordt toegelicht hoe het empirisch onderzoek wordt uitgevoerd en hoe de resultaten verwerkt gaan worden.

Hoofdstuk vier beschrijft de resultaten van het empirisch onderzoek. De resultaten zijn tot stand gekomen uit de interviews en worden per onderwerp besproken.

In hoofdstuk vijf vindt u de conclusie, hier wordt antwoord gegeven op de analytische vraagstellingen van dit onderzoek. Op basis van de resultaten worden er conclusies getrokken.

Hoofdstuk zes bevat de discussie, hier komt de theoretische relevantie aan bod. Ook wordt er toegelicht of de conclusies van het onderzoek mogelijk zijn beïnvloed. Verder worden de begrenzingen van het onderzoek besproken, suggesties voor vervolgonderzoek gedaan en wordt de praktische relevantie toegelicht.

Afsluitend betreft hoofdstuk zeven de aanbevelingen. Aan de hand van de resultaten en de daaruit voortgekomen conclusie, kunnen er aanbevelingen gedaan worden aan de organisatie. De aanbevelingen bieden handvatten voor de ontwikkeling van een meetinstrument dat de effecten van de Wijkclub op leefbaarheid in kaart kan brengen.

Aan het eind van deze scriptie zijn de literatuurlijst en de bijlage te vinden. De bijlage betreft interviewleidraad, een taakverdeling en tevens de samenvattingen van de gehouden interviews.

In dit theoretisch kader wordt door middel van een literatuurstudie onderzoek gedaan naar de term leefbaarheid en de verschillende factoren hiervan.

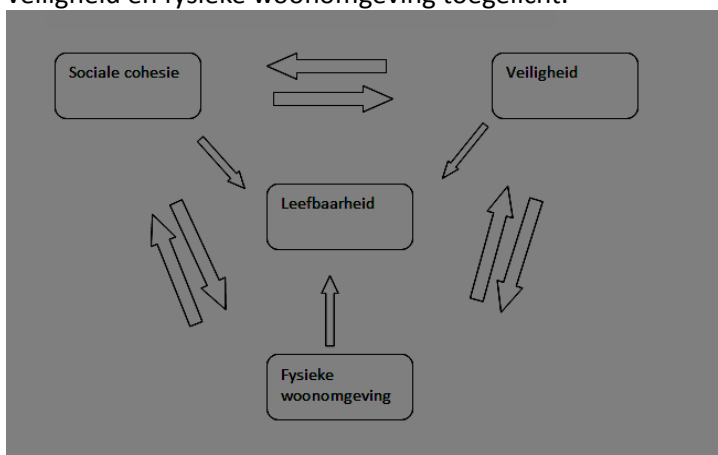
2.1 Theorie omtrent leefbaarheid

Er is door de jaren heen in de wetenschappelijke literatuur veel gezegd en geschreven over leefbaarheid. In het onderzoek van de landelijke leefbarometer wordt leefbaarheid als volgt gedefinieerd: 'De mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die door de mens aan worden gesteld' (VROM, 2012). Lawrence (2001) heeft onderzoek gedaan naar leefbaarheid, zijn conclusie luidt: 'Leefbaarheid heeft betrekking op de eenheid van de mens en zijn leefomgeving binnen het grotere geheel van andere ecosystemen'. Hij geeft aan dat de determinanten van leefbaarheid moeten worden gezocht in de wensen van de mens. Ook de mogelijkheden en beperkingen en de kwaliteiten van de omgeving zijn van belang.

In het onderzoek van RIGO, Research en Advies, gaat het bij leefbaarheid om zowel de gebouwde omgeving als de natuurlijke, sociale en cultureel- economische omgeving. Daarnaast bepalen zowel persoonlijke omstandigheden als psychologische en sociologische aspecten hoe eenzelfde type omgeving door verschillende mensen wordt ervaren (RIGO, 2008).

Leidelmeijer en van Kamp (2003) onderschrijven dat leefbaarheid in verschillende factoren onderverdeeld kan worden: sociale controle, sociale cohesie en sociale veiligheid (Leidelmeijer & Kamp, 2003). Binnen de factoren kent leefbaarheid een vraag- en een aanbodzijde. Dit zijn de behoeften van de wijkbewoners en hetgeen wat de woonomgeving te bieden heeft. Ook kent volgens hen leefbaarheid een objectieve en subjectieve kant. Bij de objectieve kant kan men denken aan het woningaanbod, groen- en recreatievoorziening, de verkeerssituatie, de mate van sociale cohesie en de aanwezigheid van gevaarlijke objecten. De subjectieve zijde bestaat uit de beleving van mensen over die prestaties.

In het onderzoek van VROM (ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) genaamd de leefbaarometer, wordt onderscheid gemaakt tussen drie hoofdfactoren van leefbaarheid. Dit zijn de factoren veiligheid, fysiek en sociaal (VROM, 2012). Deze drie dimensies worden ook in het onderzoek van Hart (2002) en bij het Sociaal, Cultureel Planbureau (SCP) onderbouwd (figuur 2.1). De term leefbaarheid bestaat volgens hen uit drie factoren: sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving. Sociale cohesie is hierbij de belangrijkste en meest bepalende factor van leefbaarheid (Hart, 2002). In de volgende paragrafen worden de dimensies sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving toegelicht.



Figuur 2.1. Schematische vormgeving van de factoren van leefbaarheid

2.1.1 Sociale cohesie

Sociale cohesie, de samenhang tussen wijkbewoners, is een breed en complex begrip dat op verschillende niveaus te meten is (Lindenberg, 1998). Lindenberg beschrijft sociale cohesie met de term 'sharing groups'. Dit zijn groepen in de wijk die samenwerken om gemeenschappelijke doelstellingen te behalen door samen iets tot stand te brengen of met elkaar te delen. Zo ontstaan bindingen in de wijk.

Sociale cohesie is volgens het model van Sociaal, Cultureel Planbureau (SCP) en volgens Hart (2002) op te delen in onderlinge betrokkenheid en interactie, betrokkenheid bij de buurt en de samenleving, integratie en het doen van vrijwilligerswerk of werk in de informele zorg of het verenigingsleven. Sociale cohesie gaat over de mate waarin de wijkbewoners gemeenschappelijke waarden delen. Ook is de mate van sociale controle en vertrouwen in andere wijkbewoners van belang. Daarnaast gaat sociale cohesie over de aanwezigheid en onderlinge samenhang van sociale netwerken. Informeel in de vorm van vriendschapsbanden, formeel in de zin van participatie in organisaties, verenigingen en buurtactiviteiten (Hart, 2002).

Sociale cohesie draait om betrokkenheid en deelname aan een groep, waarbij het gaat om verschillende facetten. Niet alleen de economische status is belangrijk, ook de subjectieve ervaring doet er toe, het gevoel van veiligheid, geborgenheid en erkenning (Hart, 2002). Als de sociale cohesie op wijkniveau verbeterd ontstaat eerder begrip en acceptatie tussen de wijkbewoners. Hierdoor wordt de leefbaarheid en veiligheid sterker bevorderd (Wetenschapswinkel, 2013). Uit bovenstaande informatie van verschillende bronnen over de sociale cohesie komen drie centrale elementen naar boven, participatie, binding en betrokkenheid. Dit zijn componenten die elkaar sterk beïnvloeden. Deze componenten worden in onderstaande paragrafen toegelicht.

Participatie

Bij participatie draait het binnen de sociale cohesie om deelname. Deelname draait om het leveren van een bijdrage van een individu aan het vormen en in stand houden van een gezin, vereniging, samenleving, organisatie of groep in de wijk. Participatie gaat niet alleen over betaalde arbeid, het gaat ook over de betrokkenheid in de culturele, politieke of sociale sector (NWO, 2000).

Participatie is onder te verdelen in economische, sociaal-culturele en maatschappelijke participatie. Bij economische participatie draait het om de deelname aan de formele arbeidsmarkt. Sociaal-culturele participatie heeft betrekking op deelname aan voorzieningen voor onderwijs, scholing en vorming. Maatschappelijke participatie gaat ten slotte over deelname aan de maatschappelijke verbanden, zoals verenigingen, vrijetijdsclubs, belangenorganisaties en andere sociale netwerken (Houten & Winsemius, 2010).

Binnen achterstandswijken is het van belang dat wijkbewoners gestimuleerd worden deel te nemen aan de samenleving. Dit is mogelijk door het wegnemen van verschillende barrières of door het in contact komen met andere wijkbewoners (Houten & Winsemius, 2010). Door deelname van wijkbewoners aan de maatschappij ontstaat er beetje bij beetje een sociaal netwerk. Wijkbewoners komen dichterbij elkaar en er ontstaat een sociaal netwerk dat de leefbaarheid in een wijk positief beïnvloedt. Het RIVM (2005) beschrijft wat zo belangrijk is aan de aanwezigheid van sociale netwerken. Het instituut geeft aan dat sociale steun, sociale netwerken en sociale integratie een gunstige invloed hebben op de menselijke gezondheid (Alleman, Storm, Penris, 2005).

Binding

Bij het begrip binding draait het, in het kader van sociale cohesie, om de wederzijdse relatie van een individu en het sociale systeem (NWO, 2000). Als wijkbewoners goede aansluiting hebben met andere wijkbewoners, ontstaat een sterkere binding. Duyvendak en Veldboer (2001) lichten toe dat twee soorten sociale netwerken bestaan: bonding en bridging. Bonding is het netwerk binnen groepen in de wijk en bridging is het netwerk tussen verschillende groepen in de wijk. Zowel bonding

als bridging stimuleert de sociale cohesie. Door contact met elkaar te hebben en elkaar te stimuleren, groeit het vertrouwen tussen de individuen maar ook het vertrouwen in de overheid. Als er in een wijk sterk verbonden groepen zijn, maar waar geen sprake is van bridging, is dit niet bevorderlijk voor de leefbaarheid in de wijk. Groepen die sterk verbonden zijn isoleren zich teveel van de samenleving waardoor er nauwelijks sprake is van contact met andere groepen of individuen. Het is de groep voor zich, ze gaan contact met anderen uit de weg. Dit gedrag zorgt voor spanningen en vermijdingsgedrag binnen de wijk, wat voor veel onbegrip kan zorgen (Duyvendak & Veldboer, 2001).

Betrokkenheid

Het derde aspect van sociale cohesie is betrokkenheid. Uit onderzoek van NWO blijkt dat een hoge mate van betrokkenheid het individu motiveert om te participeren, waardoor sociale cohesie tot stand komt of wordt versterkt. 'Er is sprake van een hoge mate van betrokkenheid wanneer een persoon in gedrag en beleving uitdrukking geeft aan zijn betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving' (Hart, 2002). Hiermee wordt bedoeld dat een persoon in gedrag en houding laat zien dat hij betrokken is. Hiervoor is motivatie en bekwaamheid nodig.

Volgens Schoonen (2009) draait het bij betrokkenheid op wijkniveau om de hele buurt. Betrokkenheid is vaak zichtbaar door onderlinge relaties tussen wijkbewoners. Hierbij is het van belang dat de verhouding met andere groepen en netwerken in de wijk in balans is. Wanneer alleen sprake is van betrokkenheid bij de eigen groep, dan heeft dat een averechts effect op de betrokkenheid bij andere groepen in de wijk. Deze afgrenzing met de andere wijkbewoners heeft een negatief effect op de sociale cohesie (Schoonen, 2009).

Het blijkt dat meer participatie in de wijk leidt tot meer binding met de wijkbewoners, meer binding leidt tot meer betrokkenheid met de wijk en meer betrokkenheid is een motivatie om meer te participeren.

2.1.2 Veiligheid

De definitie die in het rapport 'Veiligheid Verkend' wordt genoemd luidt: 'De mate waarin de burger direct of indirect wordt geconfronteerd met omstandigheden als gevaar of overlast die door andere burgers worden veroorzaakt'. Binnen deze definitie wordt veiligheid onderverdeeld in vijf verschillende deelfactoren: vermogensdelicten, geweldsdelicten, fysieke verloedering in de buurt, dreiging op straat en verkeersongevallen (Urlings en Blank, 2011). Deze deelfactoren komen indirect ook terug in de verdeling die Hart (2002) heeft gemaakt voor het begrip veiligheid. Hij gebruikt de deelfactoren: criminaliteit, overlast in de wijk en de beleving van veiligheid door wijkbewoners.

Wanneer over veiligheid wordt gesproken wordt in veel gevallen de term sociale veiligheid bedoeld. Sociale veiligheid heeft te maken met strafbaar en onaangepast gedrag. Sociaal-economische ontwikkelingen, zoals veranderingen in de werkloosheid en inkomens, zijn van invloed op de sociale veiligheid in een wijk. Sociale veiligheid is een voorwaarde waar een leefbare wijk aan moet voldoen (Rijpsma en Stol, 2008).

Overlast in de wijk kan bestaan uit veel uiteenlopende problematiek. Voorbeelden zijn: schending van de privacy, visuele verstoring, geluidshinder, stank en verkeersgevaaren. Deze overlast heeft veel effect op het gevoel van veiligheid van wijkbewoners. Ook kan deze overlast leiden tot onderlinge irritaties tussen wijkbewoners of irritaties naar instanties of Gemeenten (Boon, 2003). Het veiligheidsgevoel van de wijkbewoners is van groot belang en heeft invloed op verschillende factoren van leefbaarheid. Zo zullen wijkbewoners in een verkeers- en sociaal veilige woonomgeving meer geneigd zijn om bij te dragen aan de ontwikkeling van de wijk, te bewegen en sociale contacten aan te gaan. Een veilige woonomgeving nodigt uit tot fietsen, wandelen en actief bezig zijn (RIVM, 2005).

Criminaliteit is een veel voorkomend probleem in achterstandswijken waardoor wijkbewoners zich onveilig kunnen voelen. Uit een rapport van het Sociaal, Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat het criminaliteitscijfers en het veiligheidsgevoel van wijkbewoners in een wijk duidelijke indicatoren zijn van sociale samenhang in achterstandswijken (SCP, 2010). Volgens dit rapport hangt het criminaliteitscijfer nauw samen met respect en stabiliteit in een wijk. Uit het NWO-onderzoeksprogramma 'Sociale cohesie' komt respect naar voren als de belangrijkste factor van sociale cohesie en leefbaarheid in een achterstandswijk (Evenblij, 2007).

2.1.3 Fysieke woonomgeving

De fysieke woonomgeving en de inrichting van de wijk heeft grote invloed op de leefbaarheid en het gedrag van wijkbewoners (RIVM, 2005). Goede materiële aspecten en voorzieningen in een wijk beïnvloeden de leefbaarheid positief (Hart, 2002). Onder de factor 'fysieke woonomgeving' vallen de subcategorieën: aantal en niveau van de voorzieningen, woningvoorraad en kwaliteit van de woonomgeving. Deze drie sub-factoren vormen samen de kwaliteit van de fysieke woonomgeving in een wijk (SCP, 2002).

Het aantal en de kwaliteit van voorzieningen wordt gezien als een belangrijke factor voor de fysieke woonomgeving. Voorzieningen en accommodaties kunnen namelijk worden gezien als ontmoetingsplekken, waar men belangrijke sociale contacten op kan doen. Dit heeft als natuurlijk gevolg dat de sociale cohesie, en daarmee de leefbaarheid, positief verandert. Het belang van voorzieningen en accommodaties (ontmoetingsplekken) ligt dan ook voornamelijk in het feit dat relaties vaak op deze plekken een goede kans hebben om tot stand te komen. Ontmoetingsplekken bieden gelegenheid tot contact (Blau, & Schwartz, 1984). Bij de term ontmoetingsplekken kan gedacht worden aan locaties als een speeltuin, een park, een hertenparkje, een horecagelegenheid, een wijkcentrum en een supermarkt (Scholte, 2009).

Wanneer deze genoemde faciliteiten niet aanwezig zijn ontstaat vaak onvrede bij wijkbewoners. Niet alleen het ontbreken van faciliteiten vermindert het woongenot, ook verloederde en vervallen panden vergroten gevoelens van onveiligheid en veroorzaken fysieke overlast. Hinder in en rond de woning kan variëren van verloederde tuinen en achterstallig onderhoud tot extreme overlast veroorzaakt door vervallen panden, wietplantages of escalerende burenruzies. Woonoverlast kan de leefbaarheid van de woonomgeving bedreigen (VROM, 2010).

2.1.4 Verbinding tussen sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving

De drie factoren van leefbaarheid, sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving beïnvloeden elkaar sterk. Uit een onderzoek van Wittebrood (2008) blijkt dat in wijken waar meer sociale cohesie is het veiligheidsgevoel van wijkbewoners ook groter is. Zo blijkt dat in deze wijken daadwerkelijk minder geweld, minder criminaliteit en minder diefstal voorkomt (Wittebrood, 2008 & Schoonen, 2009). Onderlinge binding, betrokkenheid en participatie in de wijk bevorderen de sociale cohesie en daardoor ontstaat een (sociaal) veiligere wijk (Hart, 2002). Daarnaast zorgt veiligheid in de wijk, en dan voornamelijk het gevoel van veiligheid voor meer sociale cohesie in de wijk (Schoonen, 2009).

Naast de relatie tussen sociale cohesie en veiligheid bestaat eveneens een relatie tussen de sociale cohesie in een wijk en de kwaliteit van de fysieke woonomgeving. In een wijk waar veel sociale cohesie is, is de kwaliteit en het aantal voorzieningen vaak goed en wordt dan ook gewaardeerd door de wijkbewoners, en dus gebruikers, van de voorzieningen (VROM, 2002). In een sociale, leefbare wijk gaan wijkbewoners met meer respect om met de gebouwen en faciliteiten (Schoonen, 2009).

Als laatste is een relatie tussen de veiligheid en de fysieke woonomgeving te leggen. In een wijk waar de fysieke woonomgeving door de wijkbewoners als prettig wordt ervaren zullen deze wijkbewoners zich als vanzelf ook veiliger voelen (VROM, 2002). In een onveilige wijk met veel criminaliteit en

geweld zijn de voorzieningen vaak verouderd en verloederd. In veilige buurten is de criminaliteit, overlast en verloedering minder en daardoor vinden minder vernielingen plaats (Schoonen, 2009).

2.1.5 Ervaren en veronderstelde leefbaarheid

Zoals eerder genoemd wordt het begrip leefbaarheid door Hart onderverdeeld in de categorieën sociale cohesie, veiligheid en de fysieke woonomgeving (Hart, 2002). Buiten deze drie belangrijke factoren van leefbaarheid is er ook een verschil in de ervaren- en veronderstelde leefbaarheid (Wouw, 2009). Bij de ervaren leefbaarheid draait het om hoe leefbaar de wijkbewoners hun eigen omgeving vinden, hoe tevreden zij zijn over hun omgeving en hoe sterk dit aansluit bij hun behoeften. Als deze factoren gemeten worden kom je tot de ervaren leefbaarheid, alleen stelt lang niet iedereen dezelfde voorwaarden aan een wijk. Iedereen verwacht wat anders en voor iedereen ziet een optimale leefomgeving er anders uit. (Wouw, 2009).

De ervaren leefbaarheid in een wijk wordt voornamelijk bepaald door de tevredenheid van de voorzieningen in een wijk, de mate waarin de inwoners zich verbonden voelen met hun wijk en de mate waarin zij zich zorgen maken over de toekomst van de wijk. Uit eerdere onderzoeken van STAMM CMO, expert op het gebied van wonen, jeugd, welzijn en zorg, blijkt dat de aan- of afwezigheid van voorzieningen geen verklarende factor is. Mensen vinden het vooral belangrijk dat ze gemakkelijk bij de aanwezige voorzieningen kunnen komen (CDA, 2012).

De veronderstelde leefbaarheid is objectief. Er wordt gekeken naar de voorwaarden en eigenschappen van de verschillende factoren van leefbaarheid. Dit wordt gedaan door te kijken naar de sociale infrastructuur in een gebied (Wouw, 2009).

2.2 Conclusie

Uit het theoretisch kader blijkt de term leefbaarheid veelomvattend te zijn. Er zijn veel deskundigen die leefbaarheid uitsplitsen in meerdere factoren. De drie factoren sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving worden in meerdere rapporten en onderzoeken direct en indirect benoemd. Buiten deze drie factoren wordt ook onderscheid gemaakt in ervaren en veronderstelde leefbaarheid. Ervaren leefbaarheid is subjectief en gaat over de mening van de wijkbewoners, veronderstelde leefbaarheid is objectief en geeft inzicht in de sociale infrastructuur. Binnen de ervaren leefbaarheid spelen de factoren sociale cohesie en veiligheid een grote rol. Binnen de veronderstelde leefbaarheid is de fysieke woonomgeving belangrijk, hier zijn de objectieve gegevens weer meer van belang.

Onderstaand als conclusie het operationaliseringsschema wat tot stand is gekomen na het theoretische onderzoek. Leefbaarheid kan opgesplitst worden in drie factoren en er kan onderscheid gemaakt worden tussen de ervaren en veronderstelde leefbaarheid. De drie factoren kunnen weer onderverdeeld worden in verschillende dimensies. Binnen deze dimensies zijn meerdere onderwerpen van belang, de subdimensies.

Tabel 2.1 Operationaliseringsschema

Term	Factoren van leefbaarheid	Dimensies van de factoren	Subdimensies
Leefbaarheid	Sociale cohesie	- Participatie - Betrokkenheid - Binding	- Economische, maatschappelijke en sociaal-culturele participatie - Gedrag - Houding - Onderlinge relaties - Bonding - Bridging
	Veiligheid	- Criminaliteit - Overlast - Veiligheidsgevoel	- Criminaliteitscijfers - Overlast: schending van privacy, visuele verstoring, geluidshinder, stank en verkeersgevaar - Veilige woonomgeving
	Fysieke woonomgeving	- Aanwezige faciliteiten - Kwaliteit van voorzieningen - Woningvoorraad	- Ontmoetingsplekken - Onveilig gevoel door verloederde en vervallen panden. - Fysieke overlast
	Ervaren leefbaarheid	- Subjectieve benadering - Mening wijkbewoners	- Tevredenheid voorzieningen - Mate waarin de inwoners zich verbonden voelen - Mate waarin zij zich zorgen maken over de toekomst van de wijk
	Veronderstelde leefbaarheid	- Objectief - Feitelijke benadering	- Sociale infrastructuur

In dit hoofdstuk wordt besproken welke onderzoeksgroep deelneemt, welk meetinstrument er wordt gehanteerd en volgens welke procedure de meting plaats vindt. Daarnaast wordt er gekeken naar de waarborging van de validiteit en betrouwbaarheid en de dataverwerkingsmethode.

3.1 Kwalitatief onderzoek

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek. Met een kwalitatief onderzoek wordt er dieper ingegaan op de meningen en ervaringen van de respondenten op het gebied van leefbaarheid. Daarnaast kunnen de respondenten zelf definities van leefbaarheid formuleren. Er wordt geen gebruik gemaakt van kwantitatieve gegevens (Verschuren en Doorewaard, 2007).

3.2 Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit respondenten die óf ervaring hebben met leefbaarheid in achterstandswijken óf ervaring hebben met het meten van leefbaarheid in achterstandswijken. Deze personen kunnen werkzaam zijn binnen gemeenten, bij adviesbureaus of binnen gezondheidsinstellingen. Er wordt selectief gekeken naar de betrouwbaarheid en bekendheid van de betreffende instelling of organisatie. Landelijke, gerenommeerde instellingen hebben de voorkeur. Voor het onderzoek worden 28 respondenten benaderd.

3.3 Meetinstrument

Door het houden van interviews met professionals wordt de gevonden theorie getoetst in de praktijk. Zo worden meningen, ideeën, wensen, kennis en attitudes van de geïnterviewden verzameld. Door het stellen van openvragen, in combinatie met het doorvragen, is de professional voornamelijk aan het woord en is de kans groot dat er verdiepende antwoorden worden gegeven (Verschuren en Doorewaard, 2007).

Tijdens het empirisch onderzoek wordt gebruik gemaakt van semi-gestructureerde interviews. Het operationaliseringsschema dat te zien is in hoofdstuk 2 dient als leidraad voor het stellen van vragen. Vervolgens zijn er vragen opgesteld om het interview meer diepgang te geven. De inhoud, de volgorde en de formulering van de vragen zijn vóór het afnemen van het interview duidelijk. Vragen en antwoorden liggen niet vast, de onderwerpen echter wel en het is van belang dat alle onderwerpen besproken worden. De vragen die worden gesteld zijn schematisch weergegeven in de interviewleidraad (bijlage 1).

Het doel van de interviews is om gegevens te verzamelen omtrent de term leefbaarheid en het meten hiervan. De vergelijking tussen de gevonden theorie en de vergaarde informatie uit de interviews zal uiteindelijk leiden tot aanbevelingen aan Stichting Wijkclubs Arnhem die de eerste aanzet geven tot een meetinstrument dat het effect van de Wijkclubs op leefbaarheid kan meten.

3.4 Procedure

De contactgegevens van de respondenten worden verkregen via bestaande contacten van Stichting Wijkclubs Arnhem. De gegevens van respondenten voortkomend uit nieuwe contacten worden verkregen via de internetsite van de betreffende organisatie. Alle respondenten worden éénmaal via email benaderd met de vraag om deel te nemen aan het onderzoek. Na verzending van de e-mail wordt zeven werkdagen gewacht op respons. Wanneer dit niet het geval is wordt telefonisch contact opgenomen. Zodra de respondent aan geeft mee te willen werken, krijgen zij een topic list toegestuurd met de onderwerpen die besproken gaan worden. Hier kan de respondent zich voorbereiden en weet wat hij of zij kan verwachten van de inhoud van het interview.

Alle interviews worden met een audiorecorder opgenomen. De gegevens worden anoniem verwerkt wanneer dit gewenst is. De interviews worden afgenomen door de onderzoekers en vinden plaats op de gekozen locatie van de geïnterviewde. Tijdens de interviews dient één interviewer als woordvoerder, deze neemt het interview af. Interviewer twee waarborgt dat alle onderwerpen aan bod komen in het interview en stuurt aan waar nodig.

Na afloop van het interview schrijft elke interviewer de zelfde dag, individueel een samenvatting van het interview. Deze twee samenvattingen worden naast elkaar gelegd wat leidt tot één complete samenvatting van elk interview. Hierna analyseren de onderzoekers de resultaten individueel (zie 3.7 dataverwerkingsmethode) waardoor er overeenkomsten en verschillen tussen respondenten duidelijk worden. Deze twee geanalyseerde versies van de samenvatting vormen samen één geanalyseerde samenvatting.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Validiteit en betrouwbaarheid zijn belangrijk voor de uiteindelijke resultaten van het onderzoek. Bij validiteit gaat het om hetgeen meten wat daadwerkelijk van belang is voor het onderzoek. Er zijn twee vormen van validiteit, de interne validiteit en de externe validiteit (Boeije, 2008).

Bij betrouwbaarheid gaat het er om of de verzamelde data betrouwbaar en bruikbaar is om conclusies uit te trekken (Boeije, 2008).

Validiteit:

De interne validiteit wordt gewaarborgd door het interview voorafgaand te oefenen met een werknemer van Wijkclubs Arnhem. Hierin wordt getest of de gestelde vragen duidelijk zijn en of de vragen aansluiten bij het onderzoek. Daarnaast worden de onderwerpen besproken met onze stagebegeleider, begeleider vanuit de opleiding en met medewerkers van Stichting Wijkclubs Arnhem. De externe validiteit wordt verhoogd door bij meerdere organisaties interviews af te nemen en dit te vergelijken met de theorie. Door deze verbinding tussen theorie en praktijk wordt een bijdrage geleverd aan de generaliseerbaarheid van dit onderzoek.

Betrouwbaarheid:

De betrouwbaarheid van de interviews wordt door een aantal maatregelen gewaarborgd. Zo worden de interviews, zoals eerder beschreven, door twee personen afgenomen. Ook worden de interviews individueel door twee personen samengevat en individueel geanalyseerd volgens de dataverwerkingsmethode in hoofdstuk 3.7. Zodra de samenvatting van het interview klaar is, wordt deze naar de respondent gestuurd. Zo kan de respondent een terugkoppeling geven of de samenvatting klopt en of de onderzoekers de informatie juist hebben begrepen en geïnterpreteerd.

3.6 Onderzoekstype

In dit onderzoek worden twee verschillende onderzoekstypes gebruikt: beschrijvend en ontwerpend. De term leefbaarheid wordt beschreven en onderzocht, dit geeft de eerste aanzet voor het ontwerpen van een meetinstrument om de effecten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk te kunnen meten. De aanbevelingen die aan het eind van dit onderzoek gegeven worden sluiten aan bij een ontwerpend onderzoek.

3.7 Dataverwerkingsmethode

Alle interviews worden opgenomen met een audio recorder. De data wordt geanalyseerd volgens de procedure die in hoofdstuk 3.5 beschreven staat. Door middel van het coderingsschema wordt de vergaarde informatie geanalyseerd worden en in categorieën worden verdeeld. Het coderingsschema is door de onderzoekers ontworpen.

Tabel 3.1 Dataverwerkingsmethode

Informatie omtrent de definitie van leefbaarheid wordt blauw gearceerd.	Blauw
Informatie omtrent de factoren van leefbaarheid wordt rood gearceerd.	Rood
Informatie omtrent het meten van leefbaarheid wordt groen gearceerd.	Groen
Informatie omtrent ervaren leefbaarheid (subjectief) wordt paars gearceerd.	Paars
Informatie omtrent veronderstelde leefbaarheid (objectief) wordt oranje gearceerd.	Oranje
Informatie omtrent overige, interessante uitspraken.	Geel

In dit hoofdstuk worden de gevonden resultaten besproken. De resultaten zijn tot stand gekomen uit de interviews met de respondenten. De antwoorden van de respondenten worden per onderwerp, volgens de interview leidraad (bijlage 1), schematisch weergegeven.

4.1 Onderzoeksgroep

Voor het empirisch onderzoek zijn in totaal 28 respondenten benaderd. Echter zijn enkel van vier benaderde personen of instanties positieve reacties ontvangen. Zes benaderden personen reageerden negatief op de email en gaven aan niet te willen meewerken om verschillende redenen. Van 18 personen is reeds geen reactie ontvangen. Het aantal geïnterviewde respondenten is vier personen.

Respondent nummer 1 is hoogleraar Jan Boessenkool. Boessenkool is antropoloog van beroep en is momenteel werkzaam als docent aan de Universiteit Utrecht. Jan Boessenkool heeft ervaring met het doen van kwalitatief onderzoek in achterstandswijken en heeft binnen dit beroepsveld veel te maken met leefbaarheid en sport.

Respondent nummer 2 is Martijn Stappers. Martijn Stappers is medewerker van de Gemeente Arnhem en werkzaam als beleidsadviseur. Eerder in zijn carrière is hij werkzaam geweest op de afdeling sportontwikkeling waar hij veel ervaring heeft opgedaan in achterstandswijken in Arnhem-Zuid.

Respondent nummer 3 is Brechtje Schildkamp. Brechtje Schildkamp is werkzaam voor het adviesbureau Seinpost. Dit bureau schrijft adviezen en ontwikkelt meetinstrumenten omtrent de thema's leefbaarheid, veiligheid, jeugd, economie en ruimte. De expertise van Brechtje Schildkamp ligt zowel op het gebied van leefbaarheid als het ontwikkelen en uitvoeren van meetinstrumenten.

Respondent nummer 4 is Angela Vos. Angela Vos is werkzaam bij de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD). Deze instantie heeft ervaring met het meten en doen van onderzoek onder grote bevolkingsgroepen. Tevens heeft Angela Vos veel kennis omtrent leefbaarheid, gezondheid en leefstijl in Arnhem.

4.2 Resultaten leefbaarheid

Met alle respondenten is gesproken over de term leefbaarheid. Vier van de vier respondenten beaamen dat leefbaarheid een groot en lastig te beschrijven begrip is. Een concrete definitie van leefbaarheid kan geen van de respondenten noemen. Daarnaast geven alle respondenten aan dat het bij de term leefbaarheid voornamelijk gaat om de ervaring en de mening van de wijkbewoners. Eén van de vier respondenten beaamt dat leefbaarheid een vraag en aanbodzijde kent.

Tabel 4.1 Resultaten leefbaarheid algemeen

	Wat verstaat u onder de term leefbaarheid?
Respondent nr. 1	De term leefbaarheid is erg complex is en niet in één zin te beschrijven.
Respondent nr. 2	Een plek waar hij voor zijn gezin en voor zijn werk alles bij de hand heeft en waar hij zich veilig voelt. Echter vind hij een definitie erg lastig te definiëren.
Respondent nr. 3	Een moeilijk te grijpen term
Respondent nr. 4	Een erg breed begrip waarbij niet gezegd kan worden dat slechts één factor is die in zijn geheel de leefbaarheid beïnvloedt.

4.3 Resultaten factoren van leefbaarheid

Tijdens de interviews is gevraagd naar de mening van de respondenten omtrent de verschillende factoren van leefbaarheid. Vier van de vier respondenten geven aan het moeilijk te vinden leefbaarheid op te delen in factoren. Dit omdat volgens alle respondenten er veel factoren zijn en deze alle invloed op elkaar uitoefenen. Vier van de vier respondenten geven aan dat leefbaarheid te benaderen is vanuit een subjectief- (ervaren leefbaarheid) en vanuit een objectief (veronderstelde leefbaarheid) oogpunt. Vier van de vier respondenten geven aan dat sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving (faciliteiten) factoren van leefbaarheid zijn. Twee van de vier respondenten geven aan de gezondheid een factor van leefbaarheid is. Eén van de vier respondenten geeft aan de sociaal economische status een belangrijke factor van leefbaarheid is.

Tabel 4.2 Resultaten factoren van leefbaarheid 1

	In welke factoren zou u de term leefbaarheid opdelen/uitsplitsen?
Respondent nr. 1	Leefbaarheid is moeilijk op te splitsen in factoren. Hij noemt als belangrijke factoren; veiligheid, criminaliteit, faciliteiten, verloop in de wijk, werkloosheid en sociale cohesie.
Respondent nr. 2	De belangrijke factoren van leefbaarheid verschillen per levensfase en identiteit, waar is behoefte aan en waar zijn mensen tevreden mee en voelen ze zich prettig bij. Daarnaast noemt hij de fysieke woonomgeving en de sociale cohesie.
Respondent nr. 3	Sociale samenhang, wonen, veiligheid en voorzieningen. Deze factoren zijn weer onderverdeeld in verschillende thema's, die weer uitgesplitst kunnen worden in objectieve en subjectieve gegevens.
Respondent nr. 4	De respondent geeft aan dat het meten van leefbaarheid erg lastig is, vooral omdat het een erg breed begrip is en er heel veel verschillende factoren bij komen kijken.

Tabel 4.3 Resultaten factoren van leefbaarheid 2

	Denkt u dat deze factoren invloed op elkaar hebben of los van elkaar staan?
Respondent nr. 1	De respondent geeft aan dat de factoren allen invloed op elkaar uitoefenen.
Respondent nr. 2	Een definitie is erg lastig te definiëren doordat allerlei factoren invloed op elkaar hebben.
Respondent nr. 3	Al de factoren hebben ook weer invloed met elkaar en met elkaar te maken.
Respondent nr. 4	Deze factoren zijn vooral op subjectief gebied belangrijk en hebben allemaal invloed op elkaar.

Tabel 4.4 Resultaten factoren van leefbaarheid 3

	Op welke manieren kan de term leefbaarheid benaderd worden?
Respondent nr. 1	Volgens hem is de combinatie van ervaren leefbaarheid, de mening van wijkbewoners, en de daadwerkelijke feiten en cijfers erg belangrijk.
Respondent nr. 2	De respondent is van mening dat belangrijke factoren van leefbaarheid verschillen per levensfase en identiteit, waar is behoefte aan en waar zijn mensen tevreden mee en voelen ze zich prettig bij. Als de heer Stappers binnen de professionele context naar leefbaarheid moet kijken, kijkt hij puur cijfermatig, via de objectieve gegevens
Respondent nr. 3	Deze factoren kunnen worden uitgesplitst in objectieve en subjectieve gegevens
Respondent nr. 4	Er kan een groot verschil zijn in de ervaren en veronderstelde leefbaarheid.

4.4 Het meten van leefbaarheid

Met de vier respondenten is uitvoerig gesproken over het meten van leefbaarheid. Alle vier de respondenten geven aan dat het meten van leefbaarheid een lastige taak is. Vier van de vier respondenten geven aan dat leefbaarheid over een langere periode gemonitord moet worden voordat een valide onderzoek plaats vindt. Twee van de vier respondenten geven aan dat de metingen minstens om de twee tot vier jaar moeten plaatsvinden.

Vier van de vier respondenten beaamt dat tijdens het meten van leefbaarheid zowel naar de objectieve cijfers als naar de subjectieve kant van leefbaarheid gekeken moet worden. Drie van de vier respondenten geven aan dat het, het meest efficiënt is om eerst de informatie uit bestaande cijfers en onderzoeken te gebruiken om een beeld van leefbaarheid in een wijk te vormen. Twee van de vier respondenten geven aan enkel en alleen van deze bestaande onderzoeken uit te gaan. Door deze twee respondenten wordt aangegeven dat er al veel wordt onderzocht op dit gebied en dat het wiel niet opnieuw uitgevonden hoeft te worden. Wel geven vier van de vier respondenten aan de wijkbewoners te betrekken bij de meting van leefbaarheid. Twee van de vier respondenten raden aan dit te doen door zelf de wijk in te gaan en de sfeer in de wijk te proeven. Twee van de vier respondenten raden aan een groep belangrijke stakeholders en wijkbewoners

bij elkaar te brengen. Deze personen kunnen de mening van de wijk vertegenwoordigen.

Twee van de vier respondenten raden aan om te zoeken naar veranderingen als het gaat om meten van leefbaarheid. Twee van de vier respondenten raden aan om uit te gaan van de resultaten van groepen mensen en niet van het individu. Volgens hen heeft een individu geen invloed op de leefbaarheid maar een hele groep wel.

Verder geeft één van de vier respondenten aan dat het belangrijk is dat de factoren die gemeten gaan worden ook echt daadwerkelijk meetbaar zijn. Deze respondent geeft aan dat het model dat uit de theorie is gekomen niet klopt. De begrippen zijn niet ver genoeg geoperationaliseerd volgens deze respondent.

Daarnaast geeft deze respondent aan dat de gevonden theorie in het operationaliseringsmodel niet helemaal klopt. De respondent benoemt dat de drie factoren van leefbaarheid (sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving) kloppen en dat deze ieder in te delen zijn in ervaren en veronderstelde- sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving. De respondent geeft aan dat de ervaren- en veronderstelde leefbaarheid geen aparte factoren van leefbaarheid zijn maar dat deze vallen onder de boven genoemde drie factoren. Drie van de vier respondenten geven aan dat het vergelijken van twee achterstandswijken met elkaar een goede optie is om leefbaarheid te monitoren. Echter geven vier van de vier respondenten aan dat, ook op deze manier van meten, geen causaal verband gelegd kan worden tussen leefbaarheid en sport en beweegactiviteiten.

Tabel 4.5 Resultaten meten van leefbaarheid

	Op welke manier zou u leefbaarheid meten?
Respondent nr. 1	- Werk met focusgroepen. Richt je op de groep en niet op de individu. - Maak gebruik van bestaande (zelf) organisaties en stakeholders. - Vergelijk twee achterstandswijken met elkaar.
Respondent nr. 2	Kader de wijk eerst in door te kijken naar de objectieve gegevens binnen de wijk. Vervolgens de wijk in gaan en door middel van stakeholders mensen te vragen naar de ervaring.
Respondent nr. 3	- Maak gebruik van bestaande gegevens, die vaak binnen de gemeente al bekend zijn. - Zorg dat de begrippen die je gaat meten ook echt daadwerkelijk meetbaar zijn. De begrippen moeten echt meetbaar zijn en kwantitatief in beeld gebracht kunnen worden. - Ze geeft aan dat de drie factoren van leefbaarheid (sociale cohesie, veiligheid, fysieke woonomgeving) alle drie op te splitsen zijn in ervaren en veronderstelde leefbaarheid. Deze twee laatste genoemde zijn geen aparte factoren van leefbaarheid.
Respondent nr. 4	- Maak een nulmeting en maak hierbij gebruik van bestaande gegevens - Als verandering plaats heeft gevonden is het van belang om te kijken of dit stedelijk, regionaal of landelijk ook het geval is. - Kijk naar deelname percentages binnen de wijk, hoeveel mensen zijn lid en hoe is de groei hier in.

Tabel 4.6 Resultaten meten van leefbaarheid 2

	Denkt u dat het zinvol is de ervaren en veronderstelde (feitelijke) leefbaarheid met elkaar te vergelijken?
Respondent nr. 1	Leg de ervaren leefbaarheid en de veronderstelde (feitelijke) leefbaarheid naast elkaar en vergelijk.
Respondent nr. 2	Ja, eerst de wijken in kaderen door te kijken naar de objectieve gegevens binnen de wijk. Vervolgens de wijk in gaan en door middel van stakeholders mensen te vragen naar de ervaring binnen verschillende factoren van leefbaarheid.
Respondent nr. 3	De respondent raadt aan om bestaande gegevens, die vaak binnen de gemeente al bekend zijn, te verzamelen. Hierbij gaat het zowel om de objectieve- als subjectieve gegevens. Als al deze gegevens verzameld zijn is er een beeld van de leefbaarheid in de wijk. Om dit gevormde beeld te kunnen testen met de praktijk is het van belang om de wijk in te gaan.
Respondent nr. 4	Er zijn van de te onderzoeken factoren van leefbaarheid al vrij veel cijfers bekend, hier is een 0-meting van te maken waardoor een vrij duidelijk beeld ontstaat van de leefbaarheid in de wijk. Deze gegevens kunnen zowel subjectief als objectief zijn. De respondent noemt niets over het vergelijken van ervaren en veronderstelde leefbaarheid.

Aan het eind van dit hoofdstuk is er een antwoord gegeven op de analytische vraagstellingen. Op basis van de resultaten in hoofdstuk vier worden er conclusies getrokken.

5.1 'Wat zijn de verschillen/overeenkomsten tussen de betekenissen van de verschillende professionals?'

Voor dit onderzoek zijn er vier professionals geïnterviewd. Deze professionals hadden allemaal een andere achtergrond en keken allemaal vanuit een ander perspectief naar leefbaarheid. Echter zijn er toch vrij veel overeenkomsten tussen de meningen en ervaringen van de verschillende professionals.

Leefbaarheid

Alle respondenten zijn het met elkaar eens als het gaat om de term leefbaarheid. Het is een groot en lastig te beschrijven begrip waar niet direct een definitie voor te geven is. Wel geven zij allemaal aan dat leefbaarheid een objectieve en subjectieve kant kent.

Factoren van leefbaarheid

De respondenten vinden het in eerste instantie lastig om leefbaarheid op te delen in factoren. Ze zijn van mening dat er verschillende factoren zijn en dat deze factoren ook invloed op elkaar uitoefenen. Echter zijn er wel een aantal respondenten die aangaven dat buiten sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving meer factoren moesten worden toegevoegd. Zij noemden onderwijs, de sociaal- economische status en gezondheid. Andere respondenten spraken dit tegen omdat dit overbodig was om te onderzoeken.

Metten van leefbaarheid

De respondenten zijn het allen met elkaar eens dat tijdens het meten van leefbaarheid in de wijk, het van belang is om naar de subjectieve- en naar de objectieve kant te kijken, de ervaren en veronderstelde leefbaarheid. De respondenten verschillen echter van mening als het gaat om de volgorde van het meten van de ervaren- en de veronderstelde leefbaarheid. Zo wordt er door respondenten aangegeven dat er eerst naar de objectieve gegevens gekeken moet worden om vervolgens de wijk in te gaan. Andere respondenten stellen voor om eerst de ervaren leefbaarheid te achterhalen voordat er gekeken wordt naar de veronderstelde leefbaarheid.

Over het verzamelen van de objectieve- en subjectieve gegevens zijn ook verschillen in de meningen van de respondenten. De mogelijkheid is er om objectieve gegevens zelf te onderzoeken. Ook kunnen deze cijfers uit bestaande onderzoeken gehaald worden. Verschil van mening zit ook in het onderzoeken van de ervaren leefbaarheid. Hiervoor kunnen de onderzoekers zelf de wijk in gaan om wijkbewoners en stakeholder te bevragen naar leefbaarheid. Andere respondenten raden aan om uit te gaan van bestaande onderzoeken over de ervaringen van wijkbewoners.

Alle respondenten zijn het eens over het feit dat bij het meten van leefbaarheid, hier een langere periode voor nodig is. De meeste respondenten zijn het eens dat er zodra de gegevens binnen zijn, er een vergelijking gemaakt moet worden tussen twee verschillende wijken. Het liefst twee achterstandswijken waarvan er één wel een wijkclub bezit en de andere niet. Zo is het mogelijk om een beeld van de ontwikkeling van de leefbaarheid in de wijk te krijgen. Dit betekend echter niet dat het mogelijk is om een causaal verband te leggen tussen het effect van de wijkclub op de leefbaarheid in de wijk. Alle respondenten geven aan dat dit vrijwel onmogelijk is.

5.2 'Hoe kan Stichting Wijkclubs Arnhem de effecten van de wijkclubs op de leefbaarheid in de verschillende wijken monitoren?

Uit de resultaten blijkt dat een causaal verband tussen de leefbaarheid in de wijk en de invloed van de Wijkclubs hierop niet te leggen is. Dit komt omdat er sprake is van veel externe variabelen. Daarbij komt dat leefbaarheid een groot en lastig begrip is om te onderzoeken. Omdat er nauwelijks een causaal verband te leggen is tussen de effecten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk, is er gekozen om de focus te leggen op het meten van de leefbaarheid in de wijk. Zodra bekend is hoe de leefbaarheid gemeten kan worden, kan dit in verschillende wijken gedaan worden om zo tot conclusies te komen. Door de verschillende wijken met elkaar te vergelijken kan er gekeken worden naar de ontwikkelingen in de wijk.

Uit de resultaten kan worden geconcludeerd dat leefbaarheid bestaat uit drie factoren: sociale cohesie, fysieke woonomgeving en veiligheid. Deze factoren kunnen onderverdeeld worden in verschillende dimensies die gemeten kunnen worden in de wijk. Die dimensies kunnen op twee manieren gemeten worden: de ervaren- (subjectieve) en veronderstelde (objectieve) leefbaarheid. Zo kan de veronderstelde leefbaarheid door middel van bestaande cijfers geanalyseerd worden en de ervaren leefbaarheid kan gemeten worden door de mening te vragen van de bewoners in de wijk. In de onderstaande tabellen wordt duidelijk hoe de factoren van leefbaarheid en de dimensies daarvan gemeten kunnen worden.

Tabel 5.1 Meten van veronderstelde leefbaarheid

Term	Factoren van leefbaarheid	Dimensies van factoren van leefbaarheid	Te meten dimensies
Leefbaarheid	Sociale cohesie	- Participatie - Binding	- Aantal leden vereniging - Aantal vrijwilligers
	Fysieke woonomgeving	- Faciliteiten - Woningvoorraad	- Aantal aanwezige faciliteiten - Aantal huurwoningen/koopwoningen
	Veiligheid	- Criminaliteit	- Aantal overvallen, inbraken en meldingen van overlast

Tabel 5.2 Meten van ervaren leefbaarheid

Term	Factoren van leefbaarheid	Dimensies van factoren van leefbaarheid	Te meten dimensies
Leefbaarheid	Sociale cohesie	- Betrokkenheid	- Mening over gevoel van betrokkenheid
	Fysieke woonomgeving	- Faciliteiten	- Mening faciliteiten; winkels - Mening faciliteiten; sport - Mening faciliteiten; zorg/welzijn
	Veiligheid	- Overlast - Veiligheidsgevoel	- Ervaring overlast - Mening over gevoel van veiligheid

In dit hoofdstuk wordt onder andere gekeken naar de theoretische relevantie van dit onderzoek. Er wordt toegelicht of de conclusie van het onderzoek is beïnvloed door mogelijke factoren. Ook worden de begrenzings van het onderzoek besproken. Daarnaast worden suggesties voor het vervolg onderzoek beschreven en als laatste wordt de praktische relevantie toegelicht.

6.1 Theoretische relevantie

In de theorie en in de resultaten zijn er verschillende overeenkomsten gevonden. Er wordt in de theorie door VROM (2012) (ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) en door Hart (2002) voor de factoren veiligheid, sociale cohesie en fysieke woonomgeving gekozen als het gaat om het meten van leefbaarheid. De respondenten geven aan dat dit de belangrijkste factoren zijn. In de theorie komt ook duidelijk naar voren dat alle factoren weer invloed hebben op elkaar, dit geven de respondenten ook aan.

Daarnaast bleek uit de theorie dat er in wijken met een grote mate van sociale cohesie, daadwerkelijk sprake is van minder geweld, minder criminaliteit en minder diefstal (Wittebrood, 2008 & Schoonen, 2009). Uit de interviews bleek ook dat deze factoren veel invloed op elkaar hebben. Een goede band tussen de wijkbewoners zorgt voor meer gebruik van de faciliteiten en dat de wijkbewoners zich veilig voelen. De fysieke woonomgeving is volgens de theorie en volgens de respondenten van invloed op de leefbaarheid.

Ook binnen de factor veiligheid zijn overeenkomsten tussen de theorie en de betekenissen van de respondenten. De theorie geeft aan dat de subfactoren schending van privacy, visuele verstoring, geluidshinder, stank en verkeersgevaar veel effect hebben op het gevoel van veiligheid. Een aantal respondenten gaven ook aan dat zij dit ook factoren vinden die van invloed zijn op het gevoel van veiligheid.

Verder is in de theorie naar voren gekomen dat leefbaarheid vanuit verschillende oogpunten gezien kan worden: de ervaren- en de veronderstelde leefbaarheid (Wouw, 2009). Volgens de respondenten geeft een combinatie van de veronderstelde- en ervaren leefbaarheid een goed beeld van de leefbaarheid binnen de wijk. Eveneens bleek uit de resultaten dat ervaren- en veronderstelde leefbaarheid geen aparte factoren van leefbaarheid zijn maar dat deze vallen onder de drie eerder genoemde factoren.

Leidelmeijer en van Kamp (2003) geven aan dat leefbaarheid een vraag- en aanbodzijde kent, de behoeften van de wijkbewoners en hetgeen wat de woonomgeving te bieden heeft. Dit komt ook terug bij de interviews met de respondenten, er is één respondent die het ook over de vraag- en aanbodzijde heeft.

Vanuit de theorie en de resultaten van de respondenten komen eveneens verschillen naar voren. In de theorie zijn de factoren sociale cohesie, fysieke woonomgeving en veiligheid gevonden als belangrijkste factoren van leefbaarheid. De respondenten waren het eens met deze factoren, echter hadden zij eventueel onderwijs en/of gezondheid toegevoegd. De definities van leefbaarheid die terugkomen in de theorie, worden niet benoemd door de professionals. Zij wisten geen van allen een definitie van leefbaarheid te benoemen. Ook was er verschil in de ervaren- en veronderstelde leefbaarheid. In de theorie worden de ervaren- en veronderstelde leefbaarheid als factoren van leefbaarheid gezien. Eén respondent gaf aan dat dit geen factoren van leefbaarheid zijn, maar dat dit oogpunten zijn waar vanuit men leefbaarheid kan zien.

6.2 Beperkingen van het onderzoek

In de beginfase van dit onderzoek bleek de omvang van het onderzoek te groot. Het maken van een meetinstrument, om het effect van de Wijkclub op de leefbaarheid in de wijk te kunnen meten, was in eerste instantie het doel. Na overleg en onderzoek bleek dat dit te veel was voor de vijf maanden tijd die hiervoor stonden. Het heeft de onderzoekers veel tijd gekost om een haalbare onderzoeksvraag en doelstelling te formuleren. Sport komt in het onderzoek niet tot nauwelijks aan bod. Het is de bedoeling dat er na de uitkomsten van dit onderzoek wel een meetinstrument komt dat het effect van sport op de leefbaarheid kan gaan meten, maar de bijdrage van dit onderzoek gaat puur over leefbaarheid en het meten daarvan.

Een andere beperking van dit onderzoek is dat is gebleken dat het lastig is om een causaal verband te leggen tussen sport en leefbaarheid. Dit komt omdat altijd sprake is van veel externe variabelen. Geen één wijk is hetzelfde en in elke wijk is sprake van verandering. Door deze constante veranderingen en andere variabelen kan er vrijwel nooit met zekerheid gezegd worden dat de leefbaarheid wordt verbeterd door de aanwezigheid van een Wijkclub.

Tevens zijn er slechts vier respondenten geïnterviewd, wat een beperkt beeld geeft. Vooraf had beter nagedacht moeten worden over hoe de respondenten het best benaderd konden worden zodat een grotere groep respondenten mee had kunnen werken. Zodra er een grotere groep respondenten beschikbaar was, was er de mogelijkheid om op vakkundigheid van de respondent te kunnen selecteren. Zo waren mogelijk beter bruikbare resultaten naar voren gekomen.

Hierdoor hadden de respondenten allen verschillende achtergronden. Elke respondent kijkt vanuit een ander perspectief naar de term leefbaarheid. De beperking van het onderzoek heeft te maken met de vakkundigheid van de respondenten. Op een aantal vragen konden respondenten geen concreet antwoord geven waardoor bepaalde informatie die van eventueel van belang was voor het onderzoek niet is vergaard. Dit houdt ook in dat de validiteit van het onderzoek achteruit is gegaan.

Voorafgaand aan de interviews was het de bedoeling dat de respondenten een topiclijst kregen met de onderwerpen die tijdens het interview besproken worden. Deze topiclijst hebben de respondenten niet gekregen. Deze keuze is gemaakt omdat de onderzoekers de antwoorden van de respondenten niet wilden sturen of beïnvloeden. Hierdoor waren de respondenten misschien niet goed voorbereid op de interviews.

6.3 Suggesties voor vervolgonderzoek

Na afronding van dit onderzoek liggen aanbevelingen klaar voor Stichting Wijkclubs Arnhem omtrent het ontwikkelen van een meetinstrument om de invloed van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk te kunnen meten. Dit onderzoek is alleen ingegaan op de term leefbaarheid en het meten hiervan. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om verder uit te diepen hoe de verschillende factoren van leefbaarheid werkelijk bijdragen aan de leefbaarheid in de wijk. Zodra dit bekend is, is het mogelijk om binnen de Wijkclub te bekijken wat er mogelijk is om die factoren te kunnen stimuleren. Vervolgonderzoek moet bijdragen aan het generaliseren van de conclusies uit dit onderzoek.

Daarnaast is een suggestie voor vervolgonderzoek om de verbinding tussen leefbaarheid en sport verder uit te diepen. Dit onderzoek biedt een basis met voornamelijk informatie over leefbaarheid. Met deze suggestie kan Stichting Wijkclubs Arnhem een stap maken in het meten van het daadwerkelijke effect van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de betreffende wijken.

6.4 Praktische relevantie

Het doel van de onderzoekers is een bijdrage leveren aan het maken van een meetinstrument om het effect te meten van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk. Dit willen de onderzoekers doen door

aanbevelingen te doen aan de stichting, omtrent de aanpak van het maken en uitvoeren van het meetinstrument om de leefbaarheid te kunnen meten. Deze aanbevelingen worden gedaan door het doen van theoretisch onderzoek naar de term leefbaarheid en door de meningen en ervaringen van professionals te inventariseren over de term leefbaarheid en het meten daarvan.

De aanbevelingen kunnen ervoor zorgen dat Stichting Wijkclubs Arnhem een meetinstrument kan ontwerpen. De aanbevelingen bestaan uit factoren die meegenomen kunnen worden, het uiterlijk van het meetinstrument en aandachtspunten bij het uitvoeren van het meetinstrument.

Zodra het meetinstrument uitgevoerd kan worden, worden de effecten van de Wijkclubs in achterstandswijken inzichtelijk. Met de effectmeting kan verantwoording afgelegd worden aan gemeenten, samenwerkingspartners en bij financieringsaanvragen. Door het meten van het effect van de Wijkclubs op de leefbaarheid in de wijk wordt inzichtelijk waar de verbeterpunten liggen. Zo blijven de Wijkclubs zich ontwikkelen en kunnen zij bijdragen aan de verbetering van de leefbaarheid in de Arnhemse achterstandswijken.

Dit onderzoek draagt bij aan het doel van de Wijkclubs om te groeien in zijn maatschappelijke functie in de wijk. Uit de resultaten van het meetinstrument blijkt of de huidige aanpak van de Wijkclubs effectief is.

Aan de hand van de resultaten en de daar uit voortgekomen conclusie zijn aanbevelingen gedaan aan Stichting Wijkclubs Arnhem. De aanbevelingen bieden handvatten voor de ontwikkeling van een meetinstrument dat de effecten van de Wijkclub op leefbaarheid in kaart kan brengen.

7.1 Ervaren leefbaarheid vs. veronderstelde leefbaarheid

Uit de conclusie blijkt dat leefbaarheid bestaat uit de ervaren, subjectieve leefbaarheid en de veronderstelde, objectieve leefbaarheid. Uit de interviews en de theorie blijkt dat beide kanten van leefbaarheid meegenomen moeten worden in het meetinstrument. Aanbevolen wordt om de feitelijke gegevens van een wijk te vergelijken met de ervaringen en meningen van wijkbewoners. Zowel de ervaren als de veronderstelde leefbaarheid zijn van belang in een betrouwbaar meetinstrument.

De gemeente Arnhem en de GGD doen al jaren onderzoek naar zowel de veronderstelde- als de ervaren gegevens in Arnhemse wijken. Deze gegevens kunnen verzameld worden vanuit de digitale database, genaamd Quickstep, van gemeente Arnhem of opgevraagd worden bij de GGD. Deze databases bieden inzicht in gegevens op het gebied van: bevolking, inkomen, veiligheid, onderwijs, gezondheid en voorzieningen in de wijk. Binnen deze databases zijn zowel subjectieve als objectieve gegevens te vinden. Aanbevolen wordt om één werknemer verantwoordelijk te stellen voor het verzamelen van deze gegevens.

Uit de theorie en uit de interviews blijkt dat leefbaarheid op te splitsen is in drie factoren: sociale cohesie, veiligheid en fysieke woonomgeving. Deze drie factoren kunnen vanuit een objectief oogpunt benaderd worden of vanuit een subjectief oogpunt. Met de subjectieve benadering worden de ervaringen en meningen van wijkbewoners bedoeld. Aanbevolen wordt om de volgende feitelijke en subjectieve gegevens op te zoeken en schematisch weer te geven.

Veronderstelde gegevens (objectief):

- Aantal leden vereniging
- Aantal vrijwilligers
- Aantal aanwezige faciliteiten
- Aantal huurwoningen/koopwoningen
- Aantal overvallen, inbraken en meldingen van overlast

Ervaren gegevens (subjectief):

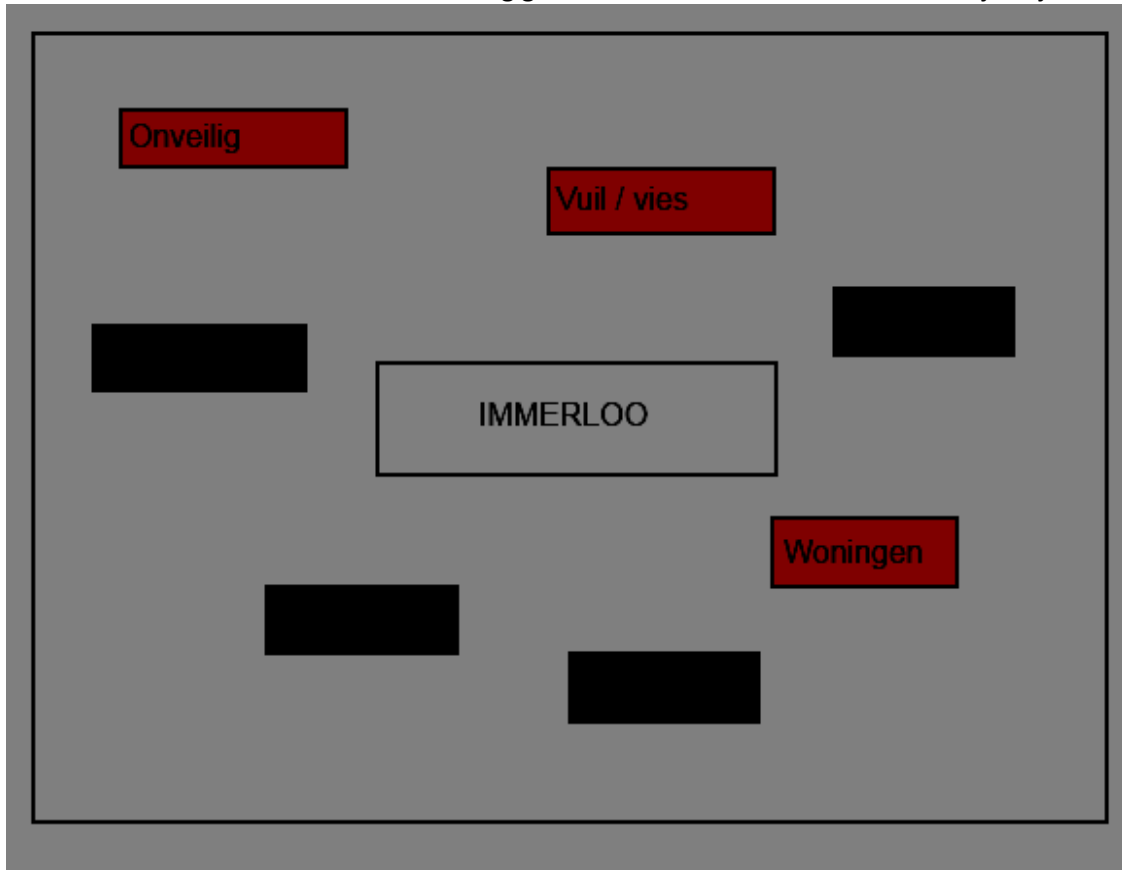
- Mening over gevoel van betrokkenheid
- Mening faciliteiten; winkels
- Mening faciliteiten; sport
- Mening faciliteiten; zorg/welzijn
- Ervaring overlast
- Mening over gevoel van veiligheid

7.2 Groep wijkbewoners, stakeholders, sleutelfiguren.

Uit de theorie en de interviews blijkt dat stakeholders en sleutelfiguren toegang bieden tot wijkbewoners die normaal gesproken moeilijker te bereiken zijn. Aanbevolen wordt om een groep samen te stellen met belangrijke stakeholders en wijkbewoners vanuit de wijk en professionals vanuit de gemeente. Deze groep dient als controle groep waarmee gevonden cijfers en resultaten besproken worden. Het doel van deze groep personen is om te controleren of de gevonden cijfers en resultaten ook daadwerkelijk kloppen met de beleving van deze personen.

Aanbevolen wordt een informatie bijeenkomst te organiseren met deze personen. Tijdens deze bijeenkomst wordt gezamenlijk gewerkt volgens de onderstaande methode.

Tijdens de bijeenkomst ligt de nadruk op het delen van ervaringen over de wijk. De gevonden cijfers en resultaten worden schematisch weergegeven op het 'Mijn wijk' bord. Op de rood gemarkeerde factoren scoort de betreffende wijk slecht. De oranje aangegeven factoren scoren matig als naar de resultaten gekeken wordt. De groen gemarkeerde factoren scoren goed volgens de verzamelde cijfers en resultaten. De onderstaande afbeelding geeft een fictief voorbeeld van een 'Mijn wijk' bord.



Figuur 7.1 'Voorbeeld Mijn wijk-bord'

Aan de aanwezige personen wordt gevraagd of ze het eens zijn met de resultaten. Er wordt gediscussieerd over de verschillende onderwerpen. Hierna wordt gezamenlijk een nieuwe versie van het 'Mijn wijk' bord ingevuld. De verschillende personen hangen gezamenlijk factoren van leefbaarheid rondom de wijk naam op het bord. Er kan wederom per factor gekozen worden voor de rode, oranje of groene kleur. Onderstaande afbeelding geeft een voorbeeld van een leeg 'Mijn wijk' bord dat door de groep personen nog ingevuld moet worden.



Figuur 7.2 Voorbeeld 'Mijn wijk bord' 2

Door deze aanpak worden de resultaten op een inzichtelijke, schematische manier in beeld gebracht. De resultaten van de twee 'Mijn wijk' borden worden met elkaar vergeleken en besproken. Er worden drie aandachtspunten genoteerd, hier wordt het komende jaar extra aandacht aan besteed in de hoop op verbetering. Daarnaast wordt aandacht besteed aan punten die behouden moeten worden.

7.3 Verband leefbaarheid en sport en bewegen

Uit de conclusie blijkt dat een causaal verband tussen sport en bewegen en de bijdrage van de Wijkclubs niet te leggen is. Wel wordt aanbevolen om de groei van het aantal leden naast de resultaten van het meetinstrument dat leefbaarheid meet te leggen. Hierdoor kan Stichting Wijkclubs Arnhem een aanname doen omtrent het eventuele verband dat tussen de resultaten en het ledenverloop te zien is.

Om een optimaal resultaat te krijgen wordt deze aanpak jaarlijks in twee wijken uitgevoerd. Eén wijk met Wijkclub en één wijk zonder Wijkclub. In beide wijken wordt dezelfde meting uitgevoerd. Zo kan er een zo duidelijk mogelijk beeld tot stand komen over de ontwikkelingen in de wijk.

A. van der Ven. (2014). Hoorcollege Kwalitatief Onderzoek [PowerPoint]. Geraadpleegd op 9 april 2014, van <https://online.han.nl/sites/8-ISBS-SBE-ALG>

A. Aalvanger, T. Boer, de. (2013). *Sociale cohesie in Nederwetten* (rapport 293). Wageningen UR: Wetenschapswinkel

A.H. Scholte (2006). *Ontmoetingsplekken* (doctoraalscriptie). Groningen: Rijksuniversiteit Groningen

A. Verweij, F. van der Lucht, M. Droomers. (2008). *Gezondheid in veertig krachtwijken* (rapport). 270951001/2008. Bilthoven: RIVM

Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs

Boon, W (2003). *Sociale effecten van verkeer: Een overzicht*. Delft: Technische universiteit Delft

CDA (2012). *Barometer leefbaarheid* Geraadpleegd op 2 april 2014 van <https://www.cda.nl/drenthe/noordenveld/actueel/toon/samenvatting-van-de-resultaten-uit-de-barometer-leefbaarheid/>

Don Gorman (2010). Maslows hierarchy and social and emotional wellbeing. *Aboriginal & Islander Health Worker Journal* 34 (1), 27-29.

D. Schoonen (2009). *Sportieve, leefbare wijken* (masterthesis). Tilburg: Universiteit van Tilburg

Duyvendak, Veldboer. (2001). *Meeting point Nederland: over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie*. Amsterdam: Boom.

Evenblij (2007). *Betrekkelijke betrokkenheid* (Rapport). Den Haag: SCP

Frieling, A.F. (2007) *De ontwikkeling van een meetinstrument voor sociale cohesie in de buurt*. Groningen: Decide

Hart, J. de (red.) (2002). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: SCP.

Leidemeijer, K, Kamp van I. (2003) *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid*. Amsterdam/Bilthoven: RIGO/RIVM.

Lindenberg, S.M. (1998) *The problem of solidarity. Theories and models*. Gordon and Breach publishers: Amsterdam.

M. Houten, A. Winsemius. (2010). *Participatie ontward, vormen van participatie uitgelicht*. Utrecht: Movisie.

NWO, Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (2000) *Stimuleringsprogramma sociale cohesie* (Brochure). Den Haag: Bureau Sociale Cohesie

Radar. (2014) *Leefbaarheidsmonitor*. Geraadpleegd op 25 maart 2014, van <http://www.radar-groep.nl/producten/leefbaarheidsmonitor/377>

Regering, Pers en Nieuwsberichten (2005) *Kabinet overlegt over maatschappelijke binding*. Den Haag: RPN

R.J. Lawerence (2001) *Human ecology, our fragile world: challenges and opportunities for sustainable development*. (1), 675-693.

RIGO (2005) *Leefbaarheid in Nederlandse wijken en buurten gemeten en vergeleken*. (Rapportage) 95640. Amsterdam:RIGO

Stol, W, Rijpma J (2008). *Basisboek Integrale Veiligheid*. Bussum: Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

T.A. Alleman, I. Storm, M.J.E. Penris (2005). *Beweging en veiligheid in de wijk* (rapport). 27001400/2005. Bilthoven: RIVM

T. Urlings, J. Blank. (2011). *Veiligheid verkend, een empirisch onderzoek naar de determinanten van veiligheid* (Rapport) Delft: TU Delft

Verschuren P., Doorewaard H. (2007) *Het ontwerpen van een onderzoek*. Geraadpleegd op 19-03-2014, Arnhem: Uitgeverij LEMMA.

VROM Inspectie (2010) *De Handreiking Aanpak woonoverlast en verloedering*. Den Haag: VROM Inspectie

VROM. (2007). *Van aandachtswijk naar krachtwijk*. (Actieplan). Den Haag: Ministerie VROM

Wijkclub Immerloo. (2014). *Wijkclub Immerloo – Malburgen*. Geraadpleegd op 12 februari 2014, van <http://www.wijkclubimmerloo.nl/>

Wouw, van der D. (2009) *Barometer leefbaarheid*. Middelburg: Scoop.

Hoofdstuk 9 Bijlagen

9.1 Interviewleidraad

- Voorstellen
- Uitleggen onderzoek
- Graag willen wij het interview opnemen en aantekeningen maken. We zullen vertrouwelijk met de informatie omgaan. Geeft u hier u toestemming voor?
- Heeft u nog vragen? Dan beginnen we met het interview!

Algemeen

1. Wat is uw achtergrond?

Leefbaarheid

2. Wat heeft u met leefbaarheid?
3. Wat verstaat u onder de term leefbaarheid?

Factoren

4. In welke factoren zou u de term leefbaarheid opdelen/uitsplitsen?
5. Op welke manieren kan de term leefbaarheid benaderd worden?
6. Denkt u dat deze factoren invloed op elkaar hebben of los van elkaar staan?
7. Wij willen aanbevelingen doen omtrent het meten van leefbaarheid in achterstandswijken.
→ Gelden dezelfde factoren voor achterstandswijken als voor andere wijken? Of moet hier ander onderscheid in gemaakt worden?

Conceptueel model

In de theorie hebben wij de volgende factoren gevonden: Conceptueel model

8. Wat vindt u van deze gevonden factoren?
9. Mist u factoren in het model?
10. Denkt u dat het zinvol is de ervaren en veronderstelde (feitelijke) leefbaarheid met elkaar te vergelijken?

Meetinstrument

Zoals we eerder verteld hebben willen we aanbevelingen doen omtrent het meten van leefbaarheid in achterstandswijken.

11. Denkt u dat er een causaal verband te leggen is tussen sport en bewegen en leefbaarheid?
12. Heeft u ervaring met het meten van leefbaarheid?
13. Heeft u ideeën over de manier waarop leefbaarheid gemeten kan worden?
→ Welke meetinstrument vindt u passen bij het meten van leefbaarheid in achterstandswijken?

14. Op welke manier zou u dit gaan meten? (Vragenlijst, observatie,)
15. Hoe zouden de factoren gebruikt kunnen worden om leefbaarheid te meten?
 → Is het beter om de factoren uit te splitsen in een meetinstrument
 → Hoe zou u sociale cohesie/veiligheid/fysieke woonomgeving meten?
16. Wordt leefbaarheid in achterstandswijken hetzelfde gemeten dan in andere wijken?
17. In welke mate denkt u dat sport en bewegen invloed heeft op leefbaarheid in achterstandswijken?

Tabel 9.1 Operationaliseringsschema

Leefbaarheid	Sociale cohesie	- Participatie - Betrokkenheid - Binding	- Economische, maatschappelijke en sociaal-culturele participatie. - Gedrag - Houding, - Onderlinge relaties - Bonding - Bridging.
	Veiligheid	- Criminaliteit - Overlast - Veiligheidsgevoel	- Criminaliteitscijfers - Overlast: schending van privacy, visuele verstoring, geluidshinder, stank en verkeersgevaren. - Veilige woonomgeving
	Fysieke woonomgeving	- Aanwezige faciliteiten - Kwaliteit van voorzieningen - Woningvoorraad	- Ontmoetingsplekken - Onveilig gevoel door verloederde en vervallen panden. - Fysieke overlast
	Ervaren leefbaarheid	Mening wijkbewoners, subjectief	- Tevredenheid voorzieningen - Mate waarin de inwoners zich verbonden voelen - Mate waarin zij zich zorgen maken over de toekomst van de wijk
	Veronderstelde leefbaarheid	- Objectief - Feitelijke benadering	- Sociale infrastructuur

Tabel 9.2 Dataverwerkingsmethode

Informatie omtrent de definitie van leefbaarheid wordt blauw gearceerd	Blauw
Informatie omtrent de factoren van leefbaarheid wordt rood gearceerd	Rood
Informatie omtrent het meten van leefbaarheid wordt groen gearceerd	Groen
Informatie omtrent ervaren leefbaarheid (subjectief) wordt paars gearceerd	Paars
Informatie omtrent veronderstelde leefbaarheid (objectief) wordt oranje gearceerd	Oranje
Informatie omtrent overige, interessante uitspraken	Geel

Interview 1:

13-05-2014 Jan Boessenkool Universiteit Utrecht, departement bestuurs- en
organisatiewetenschappen (USB0)

Algemeen

Het gesprek vindt plaats in het gebouw van de USB0, een dependance gebouw van de Universiteit van Utrecht. De geïnterviewde, Jan Boessenkool, is hoogleraar en werkzaam als docent binnen deze faculteit. Zelf is Jan Boessenkool antropoloog van beroep. Met dit interview wil hij zijn kennis over leefbaarheid en zijn ervaring omtrent kwalitatief onderzoek in achterstandswijken met ons delen. Jan Boessenkool heeft zelf zich gespecialiseerd in het doen van kwalitatief onderzoek.

Leefbaarheid

De heer Boessenkool geeft aan dat de term leefbaarheid erg complex is en niet in één zin te beschrijven is. Vanuit zijn eigen expertise is de mening en ervaring van wijkbewoners erg belangrijk. De ervaren leefbaarheid van wijkbewoners is waarvoor je het hele onderzoek daadwerkelijk doet. Hoe ervaren de wijkbewoners de leefbaarheid en wat zien ze graag anders. De leefbaarheid van een wijk wordt onderzocht om deze, wanneer nodig, te kunnen verbeteren.

Factoren van leefbaarheid

Volgens Jan Boessenkool is leefbaarheid moeilijk op te splitsen in factoren. Hij noemt als belangrijke factoren; veiligheid, criminaliteit, faciliteiten, verloop in de wijk, werkloosheid en sociale cohesie. Volgens hem is de combinatie van ervaren leefbaarheid, de mening van wijkbewoners, en de

daadwerkelijke feiten en cijfers erg belangrijk. Volgens hem kunnen deze cijfers erg uit elkaar liggen, hierdoor is het belangrijk beide mee te nemen bij een onderzoek naar leefbaarheid. Daarnaast geeft Jan Boessenkool aan dat deze factoren allen invloed op elkaar uitoefenen. Een causaal verband tussen sport en leefbaarheid is volgens Boessenkool niet te leggen.

Meten van leefbaarheid

Volgens de heer Boessenkool zijn individuen, wijkbewoners, erg complex. Dit maakt het moeilijk om de ervaren/subjectieve leefbaarheid onder wijkbewoners te meten. Een persoon heeft volgens hem allerlei aspecten in zich die allen invloed uitoefenen op elkaar. Hierdoor is een ervaring van bijvoorbeeld veiligheid, of leefbaarheid niet zwart of wit. Jan Boessenkool geeft ons enkele tips om mee te nemen bij het ontwikkelen van een meetinstrument.

- Werk met focusgroepen en maak een weloverwogen keus op wie je je gaat focussen. Richt je op de groep en niet op de individu.
- Bedenk goed wat je precies wilt meten. In veel gevallen is de mening van de wijkbewoner het belangrijkste. Ook al wordt er bijvoorbeeld veel georganiseerd en zijn de faciliteiten aanwezig, wanneer de wijkbewoners niet bereikt worden zal het geen invloed hebben op de leefbaarheid (vraag – aanbod).
- Probeer contacten te leggen met organisaties en stakeholders in de wijk. Vaak zijn er in een wijk veel zelforganisaties actief waarbij veel wijkbewoners betrokken zijn.
- Focus op veranderingen. Zoek veranderingen en vooruitgang binnen een afgebakende periode om zo aan te tonen wat het effect is geweest.
- Ga zelf de wijk in en ervaar hoe de sfeer, gevoel van veiligheid en activiteit in de wijk is.
- Leg de ervaren leefbaarheid en de veronderstelde (feitelijke) leefbaarheid naast elkaar en vergelijk
- Vergelijk twee wijken met elkaar. Een wijk waarin het voor je gevoel niet goed gaat en een wijk waar veel positieve veranderingen plaatsvinden.
- Houdt in gedachten dat geen een wijk het zelfde is en kijk voorafgaand aan je kwalitatieve onderzoek naar cijfers over criminaliteit, etniciteit, woningvoorraad, aanwezige faciliteiten e.d.

Interview 2:

14-05-2014 Martijn Stappers Centrale Hal Stads Kantoor Arnhem

Algemeen

Het gesprek vindt plaats in de Centrale hal van Stads Kantoor Arnhem. Martijn Stappers is de geïnterviewde, een medewerker binnen de Gemeente Arnhem met veel ervaring binnen de sportontwikkeling om zo mogelijkheden in de achterstandswijken te bieden die de leefbaarheid kunnen verbeteren. Met dit interview wil hij zijn kennis over leefbaarheid met ons delen en toelichten hoe hij dit zou meten binnen de achterstandswijken van Arnhem.

Leefbaarheid

Als Martijn Stappers leefbaarheid vanuit zijn eigen ervaring bekijkt, kijkt hij vooral naar een plek waar hij voor zijn gezin en voor zijn werk alles bij de hand heeft en waar hij zich veilig voelt. Echter vind hij een definitie erg lastig te definiëren doordat allerlei factoren invloed op elkaar hebben.

Factoren van leefbaarheid

De heer Stappers is van mening dat belangrijke factoren van leefbaarheid verschillen per levensfase en identiteit, waar is er behoefte aan en waar zijn mensen tevreden mee en voelen ze zich prettig bij. Als de heer Stappers binnen de professionele context naar leefbaarheid moet kijken, kijkt hij puur cijfermatig, via de objectieve gegevens. Hij kijkt dan naar de fysieke woonomgeving, de cijfers van veiligheid, de faciliteiten en ook gezondheid is dan een belangrijke factor. Een wijk zo inrichten dat een goede gezondheid wordt getriggerd.

De fysieke woonomgeving is erg van belang, alles moet nog makkelijk te bereiken zijn. De heer Stappers geeft ook aan dat hij het belangrijk vindt dat hij in de buurt van het centrum zit, zodat hij zelf kan gaan en staan waar hij wilt, zonder dat hij afhankelijk is van vervoer. Hij geeft ook aan dat hij denkt dat dit voor meerdere mensen geldt, voor de één is het belangrijk dat hij of zij bij het bos woont en de ander wilt graag een speeltuin in de buurt.

Een belangrijke factor in de wijk is de sociale cohesie, de heer Stappers geeft aan dat hij dit zelf erg belangrijk vindt. Het is voor de heer Stappers zelf van belang dat hij mensen om zich heen heeft die in dezelfde levensfase zitten en waarmee hij een band op kan bouwen. Hij is ook van mening dat dit voor bewoners van een wijk ook van belang is.

Metten van leefbaarheid

Voor het meten van leefbaarheid denkt de heer Stappers in eerste instantie aan het meten van de ervaring van de mensen in de wijken, zijn ze gelukkig en voelen ze zich op hun gemak. Maar ook is het volgens de heer Stappers van belang om naar verschillende indicatoren in de wijk te kijken, de objectieve gegevens. De objectieve gegevens zijn belangrijk als kader voor een onderzoek. Het maken van een raamwerk om vervolgens de ervaren leefbaarheid te kunnen gaan meten. De ervaren leefbaarheid kan volgens de heer Stappers het beste gemeten worden door de wijk in te gaan en werkelijk in gesprek te gaan met de bewoners en stakeholders in de wijk. De mensen die de groepen kunnen bereiken gaan benaderen en zo door middel van interviews en gesprekken informatie verstrekken over de ervaring van de mensen in de wijk. De interviews zullen bestaan uit onderwerpen die van invloed zijn op de leefbaarheid en hoe zij dat ervaren. Om een goed beeld te krijgen van de wijk denkt dat de heer Stappers minstens 50 bewoners ondervraagd moeten worden.

De heer Stappers is ook van mening dat er twee vergelijkbare wijken of één opgesplitste wijk gemeten moeten worden om het effect van de Wijkclub op de leefbaarheid te kunnen meten. Hiervoor moet er ook naar de objectieve gegevens gekeken worden om het effect optimaal te kunnen meten. Zo kan er ook gekeken worden naar veranderingen in bijvoorbeeld de fysieke woonomgeving.

De geïnterviewde raadt aan eerst de wijken in te kaderen door te kijken naar de objectieve gegevens binnen de wijk. Vervolgens de wijk in gaan en door middel van stakeholders mensen te vragen naar de ervaring binnen verschillende factoren van leefbaarheid; veiligheid, gezondheid, fysieke woonomgeving en sociale cohesie. Na één of twee jaar wordt hetzelfde onderzoek gehouden en worden dezelfde vragen gesteld. Echter geeft Stappers aan dat een causaal verband niet te leggen is. Waar wel naar gekeken kan worden is de sprake van verandering, wordt er gevraagd waar dat door komt, zijn ze lid geworden van de Wijkclub?

Interview 3:

21-05-2014 Brechtje Schildkamp

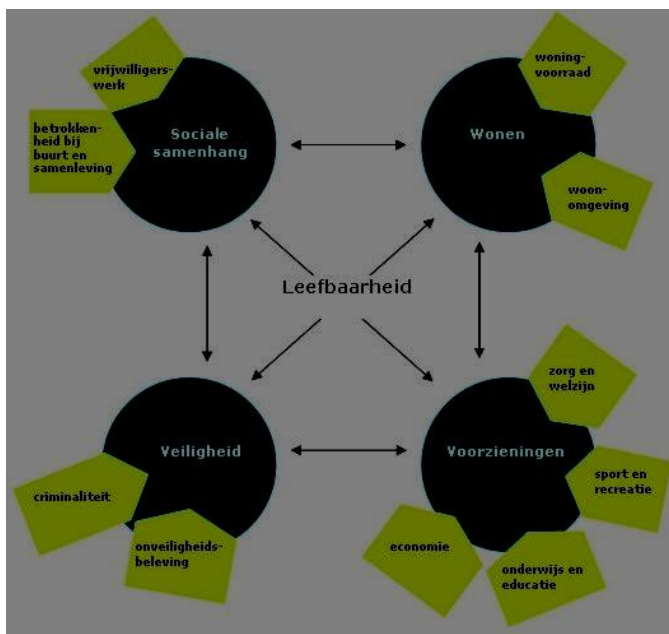
Van der Valk Hotel Papendal

Algemeen

Brechtje Schildkamp is werkzaam bij adviesbureau Seinpost als adviseur voor het thema economie en ruimte. Brechtje heeft de studie vrijetijdswetenschappen afgerond en tijdens haar opleiding heeft zij veel kennis en ervaring opgedaan over leefbaarheid in woonwijken. Seinpost heeft onlangs een monitor ontwikkeld om leefbaarheid in wijken in kaart te brengen. Tijdens dit interview zal zij haar kennis omtrent het meten van leefbaarheid met ons delen.

Leefbaarheid

Seinpost heeft onderzoek gedaan naar leefbaarheid en het meten van deze term. Het adviesbureau gebruikt als uitgangspunt het model uit het rapport 'Zekere Banden' van het Sociaal, Cultureel, Planbureau (SCP) gebruikt.



Figuur 9.1 Model leefbaarheid Seinpost

Het adviesbureau heeft voor dit model gekozen omdat het SCP volgens hen een betrouwbare bron is en een duidelijk afgebakend beeld geeft van een moeilijk te grijpen term, leefbaarheid. Seinpost heeft de domeinen; Sociale samenhang, Wonen en Veiligheid daarvan overgenomen en heeft daar zelf het domein 'voorzieningen' aan toegevoegd. Deze factoren zijn weer onderverdeeld in verschillende thema's, die weer uitgesplitst kunnen worden in objectieve en subjectieve gegevens. Al deze factoren hebben ook weer invloed met elkaar en met elkaar te maken. Ook geeft Brechtje Schildkamp aan dat het bij leefbaarheid gaat om groepen in de wijk, niet om de individuen. Als voorbeeld geeft zij dat als er winkels leegstaan in de wijk, of als er ingebroken wordt bij de burens, dit meer effect heeft op de leefbaarheid in de wijk dan als er gekeken wordt naar het aantal meldingen van huiselijk geweld. Dat speelt meer in de woning en heeft minder effect op de wijk of wijkbewoners, en daarbij de leefbaarheid. De factoren van leefbaarheid kunnen op dezelfde manier gemeten worden in een achterstandswijk als in een 'rijkere' wijk. Alleen de uitkomsten zullen verschillen.

Meten van leefbaarheid

Brechtje geeft aan dat het erg lastig en bijna onmogelijk is om een causale verband te leggen tussen het effect van de Wijkclub en de invloed daarvan op de leefbaarheid in de wijk. Er zijn veel ontwikkelingen en factoren die de situatie van de wijk kunnen veranderen.

Brechtje raadt aan om **bestaande gegevens**, die vaak binnen de gemeente al bekend zijn, te **verzamelen**. Hierbij gaat het zowel om de objectieve- als subjectieve gegevens. Deze gegevens zijn terug te vinden in eerdere onderzoeken vanuit de gemeente en de integrale veiligheidsmonitor waar veel gemeenten gebruiken. Als al deze gegevens verzameld zijn is er een beeld van de leefbaarheid in de wijk. Om dit gevormde beeld te kunnen testen met de praktijk is het van belang om de wijk in te gaan. Om dit te toetsen raadt Brechtje Schildkamp aan een groep mensen bij elkaar te brengen om met deze mensen in gesprek te gaan. Deze groep zal bestaan uit wijkbewoners, stakeholders, wijk regisseurs, medewerkers van de gemeenten en andere instanties. Deze groep moet een brede groep zijn met diverse achtergronden. Zowel leden van de Wijkclub als niet leden van de Wijkclubs moeten betrokken worden.

Naast de bovengenoemde adviezen geeft Brechtje twee belangrijke tips:

- Zorg dat de begrippen die je gaat meten ook echt daadwerkelijk meetbaar zijn. Kijkend naar het model dat wij hebben gemaakt geeft Brechtje als voorbeeld dat het begrip 'bonding' nog niet ver genoeg geoperationaliseerd is en niet meetbaar is. De begrippen moeten echt meetbaar zijn en kwantitatief in beeld gebracht kunnen worden.
- Brechtje geeft feedback op het model dat wij, de onderzoekers, hebben opgesteld vanuit de theorie. Ze geeft aan dat de drie factoren van leefbaarheid (sociale cohesie, veiligheid, fysieke woonomgeving) alle drie op te splitsen zijn in ervaren en veronderstelde leefbaarheid. Deze twee laatst genoemde zijn geen aparte factoren van leefbaarheid.

Objectieve gegevens, de cijfers van de wijk, zeggen niets over een wijk zonder dat je de wijk in gaat en de cijfers blijft controleren, aldus Brechtje. Ook is het van belang dat er herhaling plaatsvindt, dit kan om de twee of de vier jaar. Op deze manier kunnen veranderingen gemonitord worden over een langere tijd. Is dit het geval, kan je stellen dat dit door de Wijkclub komt. Zoals eerder benoemd, om werkelijk te kunnen zeggen en aan te kunnen tonen dat er een causaal verband is tussen de Wijkclub en de leefbaarheid is vrij lastig en bijna onmogelijk.

Interview 4:

22-05-2014 Angela Vos GGD

Algemeen

Angela Vos is werkzaam binnen de GGD Arnhem, de Gemeenschappelijke Gezondheids Dienst. De GGD in Arnhem is werkzaam binnen 16 gemeentes. Angela heeft een achtergrond in master of public health, haar functie binnen de GGD is senior beleidsmedewerker. Van oorsprong is ze jongerenwerker, waardoor ze in middels veel kennis en ervaring heeft opgedaan over het bevorderen van gezondheid en welzijn binnen de wijken. Ze zorgt momenteel voor het integrale gezondheidsbeleid, dit houdt in dat zij gemeente ondersteunt bij het ontwikkelen en onderbouwen van lokaal gezondheidsbeleid.

Leefbaarheid

Mevrouw Vos geeft aan dat leefbaarheid een erg breed begrip is en dat er niet gezegd kan worden dat er slechts één factor is die in zijn geheel de leefbaarheid beïnvloedt. Er zijn heel erg veel domeinen die de leefbaarheid beïnvloeden. Ook geeft Angela aan dat gezondheid een erg belangrijke factor is in de wijk ten aanzien van de leefbaarheid. Bij de GGD kijken ze bij het meten van gezondheid in de wijk steeds breder naar de factoren. Niet alleen factoren die wat zeggen over de gezondheid, ook factoren die te maken hebben met de leefbaarheid worden hierin meegenomen. De

twee belangrijkste factoren die de gezondheid beïnvloeden zijn het inkomen en de opleiding. Dit samen zegt iets over de SES (sociaal, economische status), bij een lage SES leven mensen 7 jaar korter en 14 jaar langer in slechte gezondheid. Niets is zo moeilijk als de SES aanpakken, daarom is het voor gemeenten belangrijk om factoren aan te pakken die bijdragen aan een lage SES. Hier kan dan worden gedacht aan factoren van leefbaarheid in de wijk.

Angela geeft verschillende factoren aan die belangrijk zijn voor de leefbaarheid in de wijk. Dit zijn factoren die ze bij de GGD meenemen bij de gezondheidsmonitor die wordt uitgevoerd in de wijk. Factoren die bijdragen zijn de subjectieve veiligheid, de sociale cohesie, voorzieningen in de wijk en overlast door geluid of stank. Deze factoren zijn vooral op subjectief gebied belangrijk en hebben allemaal invloed op elkaar. Er worden vragen gesteld om de ervaren leefbaarheid te meten:

- 'Voelt u zich overdag veiliger dan in de avond?'
- 'Heeft u enig idee wie er naast u wonen?'
- 'Gooit u uw glaswerk in de glasbak?'
- 'Heeft u wel is last van geluidsoverlast?'

Metten van leefbaarheid

Angela geeft aan dat het meten van leefbaarheid erg lastig is, vooral omdat het een erg breed begrip is en er heel veel verschillende factoren bij komen kijken. Daarom geeft zij aan dat ze vooral adviseert gebruik te maken van bestaande cijfers en onderzoeken. Dit zijn cijfers die de ervaren leefbaarheid weergeven. De objectieve cijfers zijn alleen van belang als er aanleiding is om deze te bekijken, dit kan bijvoorbeeld zijn bij een groot verschil in de ervaren en veronderstelde leefbaarheid.

Er zijn van de te onderzoeken factoren van leefbaarheid al vrij veel cijfers bekend, hier is een 0-meting van te maken waardoor er een vrij duidelijk beeld ontstaat van de leefbaarheid in de wijk. Deze meting moet herhaaldelijk plaats vinden, zodat de resultaten vervolgens vergeleken kunnen worden met de resultaten op stedelijk niveau. Als er verandering plaats heeft gevonden is het van belang om te kijken of dit stedelijk, regionaal of landelijk ook het geval is. Daarna is het pas mogelijk om te kijken naar de eventuele inbreng van de Wijkclub op de leefbaarheid in de wijk. Echter geeft Vos aan dat een causaal verband tussen beiden niet te leggen is.

Mevrouw geeft aan dat er ook gekeken kan worden naar de deelname percentages binnen de wijk, hoeveel mensen zijn er lid en hoe is de groei hier in. Door dit alles te meten door middel van bestaande cijfers en onderzoeken is er zekerheid van gevalideerde vragen.

Bijlage 3 Taakverdeling

Tabel 9.3 Taakverdeling

Week afstuderen	Lynn	Janneke
1 (3 t/m 9 februari)	Schrijven inleiding + Vooronderzoek	Schrijven inleiding + Vooronderzoek
2 (10 t/m 16 februari)	Schrijven inleiding + Vooronderzoek	Schrijven inleiding + Vooronderzoek
3 (17 t/m 23 februari)	Schrijven inleiding + Vooronderzoek	Schrijven inleiding + Vooronderzoek
4 (24 februari t/m 2 maart)	Verzamelen theorie + aanpassen inleiding	Verzamelen theorie + aanpassen inleiding
5 (3 t/m 9 maart)	Schrijven theoretisch kader 'Sociale cohesie'	Schrijven theoretisch kader 'Veiligheid'
6 (10 t/m 16 maart)	Schrijven theoretisch kader 'Sociale cohesie'	Schrijven theoretisch kader 'Veiligheid + Fysieke woonomgeving'
7 (17 t/m 23 maart)	Schrijven theoretisch kader 'Sociale cohesie + ervaren/veronderstelde leefbaarheid'	Schrijven theoretisch kader 'Veiligheid + Fysieke woonomgeving' + leefbaarheid algemeen'
8 (24 t/m 24 maart)	Feedback verwerken verkregen op theoretisch kader	Schrijven theoretisch kader 'Verbinding tussen factoren'
9 (31 t/m 6 april)	Schrijven theoretisch kader 'conclusie + schrijven methode	Schrijven theoretisch kader 'conclusie + schrijven methode
10 (7 t/m 13 april)	Schrijven methode + opstellen interview leidraad	Schrijven methode + opstellen interview leidraad
11 (14 t/m 20 april)	Feedback verwerken theoretisch kader + methode	Feedback verwerken theoretisch kader + methode
12 (21 t/m 29 april)	Feedback verwerken theoretisch kader + methode + benaderen respondenten	Vakantie
13 (28 april t/m 4 mei)	Feedback verwerken theoretisch kader + methode + benaderen respondenten	Vakantie

14 (5 t/m 11 mei)	Benaderen respondenten + interviews afnemen	Benaderen respondenten + interviews afnemen
15 (12 t/m 18 mei)	Afname interviews + lay-out scriptie	Afname interviews+ samenvatten interviews
16 (19 t/m 25 mei)	Afname interview + opzet discussie + interview samenvatten	Afname interview + opzet aanbevelingen + opzet resultaten
17 (26 mei t/m 1 juni)	Uitwerken conclusie + resultaten	Uitwerken resultaten + discussie
18 (2 t/m 8 juni)	Feedback aanpassen	Feedback aanpassen
19 (9 t/m 15 juni)	Feedback aanpassen	Feedback aanpassen

